

ח ל ו פ מ נ ה ג י ם

בין בני בבל לבני ארץ ישראל

הוצאתו לאור ע"ס כתבי יד ובארתיו

אני

י ו א ל ה כ ה ז מ י ל ל ע ר

(נרפס בהשחר שנה שביעית ושמינית.)

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י היים תשס"ט

וויען, תרל"ח.

א

נרפס מחדש ע"י הוצאת מקור בע"מ
ירושלים, תשל

חילוף מנהגים.

שבץ בני בבל ובני ארץ ישראל

הוצאתו לאור ע"פ כתבי יד ובארחיו אני

יואל הכהן מיללער.

(טרנס בהשחר שנה שביעית.)

מיום היחה יהודה לקדשו וישראל לבוי בקרב העמים חכמיו וכנזכיו בכל דור ודור השאירו צרכה אחריהם מורשה לקהלת יעקב דצריהם הנחמדים ופז ומחוקים כנפת וזכרונם משלי אמת ואמרי צינה לשם עולם אשר לא יכרת. מהם חרתו חזיוניהם וסידותם משפטי פיהם ודברי הימים על לוח צעט צרול ועופרת, ומהם הטיפו צעפה צרודה מליכותם ודבר גצרות חין ערכם, צרות מלא הציבו הליכות התורה ואסופות צעדני החכמה, והעם ההולכים ראו אור גדול מקמרות נטועי הצינה ישמרו, לא יכחידום מצניהם עד כי יקום דור אחרון יקבלם כעמיר גורכה ועל ספר יכתבם; והיה כי יצוא איש וקרא צכחוצים ההם אזי יצין לאשורו אל כל מהלכות הימים הראשונים, ועת ומשפט ידע לב סכס ומעפר עתה ילמחו לבניו הגצורים אשר ועולם, ארזי הלצון בנן אלהים, יעצ צלם ומצין למרתם ישמע חדשות וכלורות מני קדם אף כי אין אומר ודצרים וצלי נשמע קולם. כן הורישו לנו חוזינו נחלת יה כחצי הקדש אשר בערת לראש עמנו נעבדם, גם אחרי נפתם הסזון ירדו הערירים וימשכו צעט קופר וכאוד מולל מאש נחלה עפרה עלינו ההלכות והמדרשות, נחיצות התורה והמדות, גדולים חקקי לב, ותהיינה ללות המשנה והדרשה, התוספות והתלמוד, הצרכות והאגדות. אכן כל ימי רצון סבוראי מיום אשר כלם סדור מלאכת התלמוד צצבל עד ימי ר' סעדי' גאון הוה עכוסים צערפל ואין נגה; ומכל החכמים אשר חיו צמשך שלש מאות ענה הן צארץ הלני הן על כהר כצר לא נדע אף

מעט מוצר, החזן אבק המלחמות, הגזירות והזרות שם לערמות רב פעל החכמים צוני מדע אשר חיו צימים ההם, ורק מקורית כתבי הקדש אשר הוקדה צמוד לאון הליצה אותותיה אותות כי גם ציני היגון והאזחה לא כלו דורשי התורה והתושיה, ואלה מעט הלכות אשר נקצלו צמקקות קטנות צהלכות פסקות וצהלכות גדולות צשאלות ר' אחאי וצשאלות וצענות לבאזני צבל המפוזרות חלונותה כי לא נפלו חכמי הדורות ההם מכל אצירי התורה אשר לפנייהם וכי עשו גם הם חיל לפעולת ד' צדצר שפתים.

ויען כי יקר אחד דבר ה' אשר הכחילו לנו אצותינו אלה ואין חזון נפרץ, לכן מעך חכמתם כפנינים ואיש תצונה ידלם מכל הנשיה אולי צאורם יראה אור נוגה וחופע צמו חופל הדורות, כי גם דרכי ומעללי האנשים צימים ההם, עבחת וקיימתם כל מעשצותם והנינס למשפחותם צין הגוים נטמינו צעיני החוקרים, אך חשך ישופם. ומתוך האור צדצרים האלה למשכילי האמת, על כן עין חודרת להם להביט ולהציין, לשפוט ולחקור כלשר יקרא איש עכצז החרות פנים ואחור על הלווחות וחרצות עולם.

והנה צחוך הערמות האלה ראיתי הדצרים אשר צין בני ארץ ישראל וצני צבל, כקדר הלכות פסקות קלרות נערכים, רצינו ילחק צן אצא מרי צעל ס' העיטור שחי ציני הרמזים תוספתא יקרא להם (ע' גט חליטה) והמה היו למראה עיני הגאונים צצבל אשר משוצותיהם ישיצו נפש השואלים ואציתה כסמרים ואוור :

א) צתשצות הגאונים אשר צידינו מוצאים למרצה אלה חילופי המנהגים לא אחת אחת כי אם עמים ושלט צמקים אחד מקודרים צקדרינכון וצקלחם משיצים עליהם הגאונים (ר' צריר' צעערי משוצת, לייפליג טרי"ס קי' רבי' צעערי לרק ס' י"ז והלכה כדצרי התיקל צאצל עי' הערת ר' חיים מודעי המו"ל) ; צס' המכריע ס' מ"צ משוצה לבאון שמוכיר מחלוקת ח"צ ואח"י וסרץ מעטעטו ; צעל העיטור מוצידים (צסוף ע' הכשר הצער, גט חליטה, מילה) וכמוהו גם הרמזין צחידושיי לע"ז דף ל"ו, הראצין דף ע"ד ע"ג, צעל האשכול ד' קכ"ט, המנהיג מציאם צעיניי תמחה ע"ג, ע"ץ אס אומר צ"כ, עציחת קרי והנהגת הדה צצית, התוספות צע"ל ל"ס ע"צ ד"ה ואחא, הרא"ש צמועד קטן ס' קל"ד וצפ"צ דע"א ס' כ"א וס' ל"ג צעל הגהות מיימוני צפ"צ מה' מחלכות חקירות וצסוף ה' מילה, העור צי"ד ס' קי"ג רע"ה, ת"א וצא"ח ס' קכ"א וס' תכ"ה שמו להם זכר ושארית.

והנה המהרש"ל סוף י"ש לב"ק הציח החילוקי דיכים שצין צני ח"י וצני צבל חונעים צמספר, ונראה שהרב הזס חסך אותם מעני קוצלים, שהי"ט השנויים הראשונים מתחילים צמלות צני ח"י ושנית להם מנהג צני צבל, ומסמן כ' ולהלחה חוץ מס' מ"ז כל החילוקים מתחילין צמנהג צני צבל ולמולם עומדים מנהגי צני ח"י ; ושצתי וראיתי שהקובץ השני אשר ממנו חסך הוא המדוייק כי כל החילופים שהוצאו צתשצות הגאונים וצבל הראשונים כולם מקדימות ממיד חכסי מוצר צלשון שיה וצקבנון אחד ואח"כ בערך לבגדס מנהג חכסי ח"י. וצבר העיר ר' חיים מודעי צש"ץ אשר הוליה לאור ואחריו החכס גראס צמכהנ חדסי לגרענץ 1869 ד' 448 ש:מאלו חלופים צס' ארחות חיים ח"צ כ"י, ואני ראיתי צבתצ יד הכ"ל ציד ידידי היקר צאדכ, אשר לו עס צשלשה צתורה צמכהנ וצענות לרק ר' שלמה זלמן חיים האלצערשטאס כ"י צעיר ציעליץ, ושס כתוצים ארצעים חלוקים ורובם מקודרים כפי קדר הי"ש"ש אך ס' כ"ו, ל"ו, ל"ח, ל"ט מיי"ש יפקדו ותמורחם כתוצים

ק"י כ"ח, כ"ב, כ"ג (כפי הקדר אשר קדתי וק"י ל"ה נפרד לשני קיומים, והנה מראש אשר לאח האקביה אמרתי כמות היתה לפני הגאונים והראשונים ולא היו לפניהם חלופים יותר, כי כל אלה שהביאו בקפריהם כלב המה מהארצעים הראשונים לפי כל הנבואות, ויתר השנויים לא יזכרו ולא יפקדו; אולם צב"י א"ח ה"ל כל החילוקים ומחילים צמיצות: צבי ארץ ישראל וצבי צבל לאחרונה יקעו ונכל החילוקים המוצאים בקפרי הראשונים נהפוך הוא כאשר אמרו.

ויוסף ידידי הנכבד רשזח"ה ויפתח לי עוד שצרי עוצו וירחי אח כל צית נכחה כחצי יד גדולי ערך ויקרים מכתם אופיר ומלאחי צקוצן הגדול צידה לדרך כ"י אשר לו, ואשר כצר הזכירו וערך ממנו ל' ב' קורוביל לקוטים וס' אמרכל וס' עץ חיים וחרס לנשיאי צבל צחנשה קונטרקים אשר הדיפק ואשר גם רשזח"ה הביא ממנו מנחה צישורון אשר להרב קאצחק שיר ר"ת על הנגינות ושיר ר' האי על הדינין, גם החילוקים האלה אשר צין צ"צ לצא"י ויהי כאשר הטיצ ידידי ה"ל עמי להעתיקם לי רחיתי כי יקר ערכם וערך קידורם עולה על שאר הנבואות ומקפרי החילופים צקוצן הזה עולה לחמישים ואחד ובחובם ק"י ל"ד וס"י כ"ה אשר יפקדו גם צא"ח גם ציש"ט, וק"י כ"ח וכ"ג יונאלו גם צא"ח אכן ציש"ט אינם. וצחילופים שצ"ל אך יעדו ק"י ל"ג אשר הוא צא"ח וציש"ט, ק"י כ"צ אשר הוא צא"ח לצדו וק"י ו"ו ו"א אשר הם ציש"ט לצד. הקידור לפי הנויין שנתנה צב"י ה"ל לפי קיומיו מן הקידור צא"ח וציש"ט, וכל החילופים צב' הנבואות עולים לוקפרי חמישים וחנשה.

ב) אם נראה לדעת אל מי מנבואות השוכות צדצרי החילופים נכנה, נחור צדצרי הגאונים והראשונים צמקוונות שהציאום ונראה האך נקדדו לפניהם, והנה כצר אמרתי שכולם פה אחד ומחילין לשון החילופים צולות אשני מנרח ואחרי כן יציאו מנהג א"י, וכן הוא תמיד צחש' הגאונים ואיזה מן הראשונים יאמרו צמקום א"י אשני מערב (רמז"ן ע"ז ל"ו), צחו' שס דף ל"ח ע"ב צבי צבל וכו' וצבי ווערב, הראש"ט צפ"ב שס ק"י כ"ח צבל וכו' וצבי א"י וצחותה הלכה צפי' ל"א צבי מנרח וכו' וצבי מערב, ה"ד השוה שצחן שכולן ומחילות צשיטות צ"ת, ומדצרי העיעור שכתב (עיי' ק"י ל"ד) וצתקפת' יצמה שכיטלת אשני מנרח וכו' ומדצרי רמז"ן אשר עוררני עליהם רשזח"ה (ק"י צ' :') וצמחלוקת מלינו כלשון הזה אשני מנרח כלמד שכן היו החילופים מקודרים לפניהם ממש, והנה ראינו כי כי צנוקס א"ח החילופים ומחילים צמיצות א"י וצנוקס היש"ט אין לשונם שוה אולם צנוקס ה"ל כל החילוקים ומחילין צולות אשני מנרח ולא עוד אלא שרובם ככולם מותאמים ולשונם מראשם ועד קופם הלשון המוצא צחשזות הגאונים, לכן אמרתי נוקסת ה"ל יקרה צעיני נכצדה.

אכן על דצר הלשון צתוכן ועיין החילופים רואין אנו שואריכין לפעמים ונותנין פעם לשיטה מן השיטות, והאריכות נראה צפי' ו' ח' ע' י' ע"ו י"ז כ"ח כ"ג ל"א ו' מ"ג לכל הנבואות, וצפי' ג' וצפי' ל"א צל"ל וצשו"ת הגאונים, אולם יפקד הטעם והאריכות צל"ל והיא מוללת צשו"ת הגאונים צפי' צ' ה' ז', וצנוקס' הא"ח והיש"ט ק"י א' ב' כ"ד כ"ע ל' (צפי' זה איחא גם צרמז"ן וראש"ט) ל"ה, צנוקס' א"ח צפי' ל"ד, כ"ג, וצנוקס' היש"ט צחילופים אשר אין מוצאים צא"ח צפי' ל"ח ל"ט מ"א מ"ח מ"ט הראש צמ"ק

הביא בחילוף נהוגין (י"ג) כתוב שלדברי עייהם אין אוננים לדוק הדין; ולעומת זה רואין אנו שבעל הטיעור שהביא לשון החוקמהא מביא כוסח קר כמו שהוא צ"ל ובי"ש ולא הוכח האריך שצ"ל צ"ח (ל"ד) ואני חרלתי משפטי לאמר: כוסח' צעל ח"ח אינה ראשונית ועיקרית ונבי שהוא הביא כנר לשונות והיו לשני נוסחאות שונות צעניני החילופים (צ' י"ג); כוסח הי"ש לא נכיר לחת לה משפט הצבורה משני שאספה עוררים משני וקומות כמו שאמרנו ויש זה כונה טעיות (צ' ה' ו' ח"ט) ומדברת לבצמים צלשון זרה ומצולצלת (י"ז כ"ז כ"ו ל"ח ל"ח מ' מ"ז) אכן נוסחת ה"ל עולה היא על כלנה. ומה שהזכיר הנוסח הזה צבמה מקומות הראיות והארכיות אחרתי אולי היו כוחצין אותן ההלכות קלות כעין פסקים וג"כ נרחצות מבע ע"י ראיות, ונוסח ה"ל לפי אותן הפסקים, וראיה לדבר שהרמב"ן כתב (ק"י ל') חילוף אחד בלשונו צמחלות טעין צ"ב וצ"א, ואותו החילוף הוצא צמו' צקילור לשון וגם צר"ש אינו מאריך כ"כ כנוסח הרמב"ן ובעל הטיעור מוצא ג"כ חילוף (ל"ד) צקילור כמו שהוא צ"ל ממש וצ"ל מצוחר אותו החילוף כמו שהוא צנוסח ח"ח. אכן חסרון הביאור וההרחקה צנוסח ה"ל יובל להמנות ע"י שאר הנוסחא וחסו' הגאונים.

ג) מדין טורות האלה תלמיד האמת כי החילוקים נערכו כבר צימי קדם והיו נקדריס לפני הגאונים האחרונים, וכבר הראה החכם ד"ר ר' פסח פראנקל צמכת צדשי לבגרעטץ 1871 דל 355 כי גם הקראים צני מקרא ידעו שני המנהגים והחילוקים ויאקפוס אל אשפת צימי ר' סעדי' גאון ואחריו לשנות חלים לטושים לירות ליטרי לצ הרצנים וללחוס מלחמה צזה.

כי אחקור לדעת צהיה זמן מן הזמנים שמו החכמים לבס להצין אל הליכות צני קדם וחושצי ארץ המורשה ויערכון ממה מול ממה, אכן ואמר: הלל אחרי אשר קצב ר' יהודה הנשיא את סדריו וזקק וצנר ככס צעליל את המשניות הישנות, הצאים אחריו הביאו את משנתו צצלת, ושם דקדקו מאד צטוהר לשונה; מהררי ארץ ישראל אשר עס חולצ הזה העוצ הורידו את הצרייתות והתקפות למקום הישיבות אשר נשאו ראשן צארץ טענר וידצרו צהן צרות דעת וצרות צינה; גם שוני ומסדרי תלמוד צצלי כחטר ערכו פירושי המשניות והשויות ופלפול האמוראים על כל משנה ומשנה ועל כל פרק ופרק, דרך האמוראים דצני מערבא שמו, ולכן ישו מאד צשני התלמודים הענינים והדרשות, הקוסיות והפירוקים אשר יקוצו את המשניות כאשר יקוצ הח"ר את האולם כאשר ידעו כל צאי שער הירושלמי והצצלי, וכבר דצרו צזה החכמים ר"ש רפ"פ ור"ץ חיות ור' ז' פראנקל צס' מצוא הירושלמי דל מ"ו. כן גם זה הדור, דור סצוראים וגאונים הראשונים אשר קמו אחר תלפול הירות ואחרי אשר נעקרו צחי המדרשות צאי וגם ישיבות צצל אספו ננהן ומשך כפתה ארץ, אלה החכמים אשר נשאו עינים ולצס להורות לצני ישראל ההלכה הקצובה והנהוגה ואשר כל יקר מעשיהם להיות לעס לענינים, לשום ההלכה הקצובה צתלמוד זה אשר הורידו צכליהם, ואשר פרי מחשבותם הלכות קלות כהלכות פקוקות והלכות גדולות ואשר השיצו גם לשוללים הלכות מקוטעות כרוב משנות הגאונים הראשונים, צראשית מעשיהם לקצוע ההלכה מששו חפש מחופש לדעת גם ההלכה אשר ילכו אחריה צני ארץ ישראל מקום אשר מעולם ישו צה הזקנים

התנאים והאמוראים הראשונים בני ענקים יקראו להם; ולאחשבו, כי כאשר היה צימי האמוראים כן גם בזמן הזה רוח מלא מאלה מוזרח שמש עצר גם על שארית פליטת חבמי א"י ויחזקו גם המה ידיהם לקבוע יחד כחמן המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו בה, וכן אמרו ר' יוחנן קוף מעשה. ומעמל ויגיעת כפים החבמים האלה נשארו לנו שנים שלשה גרגרים צראש אמרים, מסכות קטנות כה' מוזזה ותפילין גרים ועצדים וכו' והלכות ארץ ישראל אשר נזכרו בצפרי הראשונים וחיבורים כאלה אשר תוכס הלכות נאספות צא"י נזכרו גם בצפרי תשובה קי' קפ"ז וצו"ת ט"ז צ"ט שאלת א"י דף ק"ט ו"ב; ואחרי אשר חקרו החבמים אל מולא ההלכות ראו והצינו כי צכמה וכמה מנהגים יש שינוי וחילוק, לכן ערכו אלה החילופים והשנויים, וזה היה דרכם כי כן מצינו גם צומק' סופרים נערכו דברי רבותינו שבמערב מול דברי רבותינו שבמזרח (פ"י ה"ז, פ"ג ה"י, פ"ז ה"ד). ועוד יש להביא ראיות פרטיות על קדימת חסיפת אלה החילוקים בין בני צבל לצא"י. הראיה הראשונה ההלכה הצרורה ולשון הפשוט שמתנו צחילופים אלו והם ג"כ צומק' הקטנות אבל נשתנה כבר צומק' סופרים וחינו שם על עהר לשון המשנה והצרייתא. הראיה השניה כבר אמרנו שבעל העיטור אות גט חלילה (ל"ד) הזכיר החילוקים האלה צ"ט התוספתא וזה מופת שהיתה זאת צרייתא אסופה כמו הלכות ק"ת כות"ס וכו' ואף שהיא מאוחרת מאד לתוספתא דר"ח ור"א אבל כאספה צעהר לשונם וצטיווי החיבור. הראיה השלישית שבחילופים האלה החזיקו ההלכה הקלרה ע"י ראיות כתפוח זהב צומשכיות כסף אך מן הפסוק (ח' י"ז כ"א מ"ט) מן המשנה והצרייתא (ב' ה' ז' ח' ט' כ"א) ומן הפצרא (ז' י' ב' כ"ג ב"ד כ"ט ל' ל"א ל"ה ל"ט) אבל לא הביאו דברי האמוראים כמו שהוצאו כבר צומק' סופרים, הראיה הרביעית שהלשון שבחילופים מורה על קדימת הזמן כמו תשמשי מלכות (ד') כדי להרגיל (מ"ג) שדורשין צמקוס סקוצרין ואומרים (ח' ט') בתורה ובהלכה (מ"ט). ומה שזכר (מ"ח) שמחת תורה אין הכוונה על איזה יום שנקרא כן בשביל סיום התורה רק השמחה עצמה שמשמחין בשביל גמר קריאת התורה וכעין זה איתא בפסיקתא חדש השלישי וז"ל ויתרו ישב צחוך ביתו וצא לראות צשמחת תורה וצמדש הביאו צעל העיטור קוף ה' חמץ ומזה תעצדון את האלהים א"ל אימתי א"ל לקוף חמשים יום והיו מוכין כ"א לעצמו מבאן קצבו חכמים לקפור העומר בזה"ל שהרי עכשיו אין לנו לא קרבן ולא עומר אלא שאנו מחשצין יום לשמחת תורה וע' צר"ן ק"פ ע"פ; ומה שב' צחילוף (מ"ז) לבי' הי"ש"ש מלה מלה, לשון זה וודאי כבר היה נהוג וגם צשו"ת קי' כ"ט ואי ידע לומר לצדו מלה צמלה. ועוד שהדברים האלו לא נמלאים רק צנוס' הי"ש"ש ואולי הם הוקפ' מאוחרת. הראיה החמישית צעניכי החילופים מורים על קדימת הזמן שאז לא היה עוד מקודר קדר צקריאת התורה צא"י (מ"ח), א"מ לא היו מכצדין התורה צי"יאה (מ"ט) וצימי ר' שר שלום כבר בצדו צי"יאה ג"כ, עוד קראו העם צא"י לצדס צתורה ולא סייע החזן (מ"ז), עוד היו תוקעין צע"ש (כ"ד).

ד) אחרי אשר כתציר אל"י שהחלופים האלה נקדרו צימי הקצוראים והגאונים הראשונים, א"יע דעתי לומר שצראה שאיש מצני א"י וגודל על צרכי מנהגי א"י וצא לצבל וראה שם מנהגים אחרים הוא כתצ השיכויים האלה. ואציא על זה ראיות

מוכיחות. הראשונה שנחילוף (ט' ע"ז) הוא לשון הירושלמי ומעשה הנוזכרת עם ובסי' ל"ט הוצא לשון שהוזכר בירושלמי בשם ר' אחא בר ממל ואין זכר לחלמוד צבלי בכל לשון החילופים, השנייה שהוא כוונה לרוב למשפט בני א"י ומציא רחיה להלדק מנהגם ותהלוכותיהם כלנו ראה שראשי הישיבות מתנגדים להם והוא מראה להם טעם (צ' ג' ה' י"ז כ' כ"ג כ"ט ל' ל"ח ל"ט מ"ג), ליש"ש (ל"ח מ"ג מ"ט), לגי' א"ח (כ"ד), לגי' ז"ל (כ"ח). אכן לשיטת אש"י צבל כותן טעם אך צקי' א' ובקי' מ' ולגי' הא"ח גם צקי' כ' ובקי' ל"ד ולשני השיטות כותן טעם וקצר' צקי' ו' ח' י' י"ז לבוס' הא"ח ויש"ש, מזה נראה שבשני עשר מקומות נותן טעם וכוונה אחרי שיטת אש"י ואף בשתיים וארבעה פעמים מלמד דברי צבי צבל לצד, וצד' וה' ענינים מציא טעם לשיטת השיטות. הראיה השלישית שמלינו במקומות אחרים שגלפלו הגאונים צבל בגד אותן האש"ים המציאין הלבנות מתקום אחר ואומרים שלקחו צידם מזורת א"י ומראים קפריהם, ש"ץ שער ד' דף ע' צענין אשת ישראל שגתה וחי קאמרי בני מערב, אשת ישראל וכו' ודעת קי' קפ"ז איה זיכייכו שובלים קטיים חולקין על הגאונים ומזיחין קפריהם, ובקדור ר"ע לענין ק"ש צעמידה כתב ואותן האש"ים שאומרים כמנהג א"י אנו עושין, וכבר הוכחנו שצמחה שו"ס הגאונים הורו הלכה כבבדן כמו צתשו' הגאון הוצא צמכריע קי' מצ' צע"ת רכז וכו' מזה נובל לשפוט שמי שכתב וקיבץ אלה החילופים ראה להלדיק מנהגי א"י נגד דעת הגאונים, ואולי ע"י העוצרים ושנים ותלמידים האלה הצאים מא"י לצבל כחפשו חלם מנהגי א"י גם צבצב עד שגתמוטטו מנהגי הקהלות ושאלו לגאונים למען יורם הדרך האמת לצלי נעות ממנו ימין ושאלו והם השיבו הלבנה והחזיקו צמחה כזו צמנה צבל כי מלמד אלה החילופים עלאזו שאלות רבות לגאונים על הענינים והדיבין שצאים גם בחילופים, כמו צע"ס קי' קס"ח, קע"ד, קפ"א, רכ"ב. וצ"ץ דף כ"ד ע"צ קי' ז', שער ד' קי' כ"ב לר' ער שלום לענין הכחוצה, דף כ"ח לר' הילאי; לר' יהודה לענין מילה ע"ג עפר, דף ג' ע"ב צענין שומרת ים, דף כ"ב ע"ב קי' ו' לענין מילה צפקין עיין עם קי' א'. צחצחות הגאונים ל' ליק קי' א' צענין י"ע עני קי' מ"ה צדין שלקות ע"ג וכו'.

ואולם צא"ח מאסיפת חצוצות והלכות הגאונים היו החילופים האלו לא נחברו. והחכם רפ"ע ראה לומר שצא"ח שלא היו צאסיפת שו"ס הגאונים של ר' יוסף עוז עלם שזדעפת לצבלי החו' ורק צאסיפת הרב האצוללוני. אכן החילופים נזכרים גם צחו' צע"ז בר"ל.

ד) והנה ההלכות האלה שנזכרו בחילופים עלפנינו ועל הרבה מעניניהם נשאלו הגאונים מאלה אנשי דורם, הנה דברים הכוננים צנופי תורה וחמורים צדת ישראל. אחד עשר מהם מעניני אישות וידום וגיטין (ג' ו' ז' י"ג כ"ה כ"ז ל"ד ל"ה ל"ז ל"ח מ"ג); עשרה מהם צעניני תפלות וצרכות (א' י"ד י"ט כ' כ"ד כ"ס כ"ט ל"ב ל"ו מ"ג מ"ד) חשמה צעניני ענת ומועדים ומנהגיהם (ח' ע"ז כ"ח כ"ג ל"ח ל"ט מ"ח כ"ח כ"ד) שלשה צעניני חצלות צ' ה' י"ב. שלשה צעניני עהרה (ט' י"ח ע"ו). חמשה צעניני קריפות ואכילת איסור (י' י"ח כ"ב כ"ג כ"ג). ארבעה מעניני קטיחת כפים (כ"ב מ"ב כ' כ"ה) שנים צענין פדיון צכור ומעשר (ד' כ"ו) שלשה צענין מילה (י"ז מ"ה מ"ו) שלשה

לענין קריאת התורה וכיצודה (מ"ז מ"ח ו"ט). אחת צמחה תלמיד עם הרב ל"ג. ועי' צמחצב חדשי ה"ל צהערה.

והנה נעדרו כל עניני הדינין ומשפטי הממון אף שנמלאו צאלה הדברים שאלות הרבה לבחוני צבל וגם החילוף לענין קמיכת דיינים לא נמלא ציניהם. והייתי רולה לשפוט שלא היה צדעת מסדר וכוחצ החילופים להזכיר כל השינויים צין צ"צ לצא"י שאם זאת היחה כוונתו היה מזכיר גם הענינים ההם אלל צהעריכו החילופים רלה להחזיק מנהגי ארץ ישראל נבד נהוגי צבל, לכן לא הציא השינויים שלכל השיעות והדעות אינם כוהגים בצבל רק צא"י, אכן אין זה משמעות לשון החילופים, שעיקר כוונתו לערוך השינויים וכלאחר יד מלטדק נהוגין של צני א"י ועוד צצקי מ"א איחא האי דיו"ט שני שהכל מודים צצא"י עושין יום א' וצצבל צ' ימים, גם לא כראה לומר שחלק ופלפל על זה המנהג של צבל צאמרו. "יום א' כמלות התורה" כמו שהיו מפלפלין הקראים על זה, רק שאמר זה צלשון רכה כאשר ישר וטוב צעניו הנהוג צא"י אלל לא כטוען על צ"צ וכמסים דופי צהם. ועוד צרק צנוק' הי"ש נראה מסדר החילופים קלת כטוען נגד צ"צ ואומר מ"א כיולות התורה, ל"ח בהלכה, מ"ט כתורה ובהלכה וצאמר הנוסחאות שצראות יותר מיושרות לא נמלא כן. לכן אמרתי שלא צא ולא הגיע אלינו כל נוסח החילופים כשם שאנו רואין צנוסחאות שלפנינו שלא ראי זה כראי זה גם צמנין וצמספר וצכמה מקומות שהיו מן הראוי להציאם לא זכרום הראשונים ולא פקדום, אלל גם לפנייהם היו וקוטעות, ותכלית המאסף התוספ' דחילוקי צני צבל לצני א"י היה אף לרשום השינויים צראה, וצצבל שהיה מצני א"י הציא קיוב לדצרייהם ונטה ללדס צחתו לפעמים טעם לדצרייהם.

7) ונחתי אל לצי לצחון החילוקים האלה כפי ידי הדלה, ולצוא עד תכלית יקודותם צהררי קדש תלמוד צצלי וירושלמי ודרך עולם אשר היה לצני ישראל צעודם על אדמתם איש תחת גפנו ורתיתי אחרי רואי כי הרבה מונהגי א"י נוצעים ומקור ההלכה הישנה כאשר קדמו אותה הראשונים צין מסדרי המשניות והציאו משפט הלדק צסם קתם חכמים או קצו צסם תחיל קנול להורות שהלכה כמותו ועם מנהג זה הישן ומחיים מאמר ר' יוחנן, הלכה כסתם משנה ובצר דצר צזה הרב רז"ף צקספרו דרכי המשנה ל' 269. וכאשר נראה עשו כן אא"י לפסוק כסתמא גם צהלכות המשוקעות צצריית', ואף אם עונדו אחרי כן חכמים אחרונים וירדו לנוללי העיון להעמיד ההלכה צענין אחר, צכל זאת המנהג צא"י לפסוק כסתם משנה וצריית' לא זו ממקומו (סי' צ' ג' ה' ו' ע' ט"ז י"ע ב' כ"ג כ"ג כ"ו ל"ב ל"ה ל"ז ל"ח ל"ט מ"ז מ"ח נ' נ"א כ"צ נ"ה) כי כן גצר כח המנהג צא"י עד שאמר ר' אושעי' צירושלמי צ"מ פ"ז ה"א מנהג מנטל הלכה, ושם צפאה פ"ז ה"ה ריב"ל כל הלכה שהיא רופפת צצ"ד ואין אחת יודע מה עוצה לא וראה מה הלצור נהוג ונהוג ושם צפסחים פ"ד כל הדברים מנהג, ודצר הזה ללכת אחרי המנהג הוא דצר מושרש צלצ האדם וממלא אלל כל אותה ולשון; וצכמה מנהגים האלה עוד היו מחמירין ומדקדקין הרבה מנעמים אחרים כמו צעניני טהרה וקרצן ובהנים וכבוד הארץ ומצוב עפרה ומצואתה והורגלו להקפיד צהן מיתים קדמונים ערם גלות הארץ (ח' י"א י"ז י"ח כ"ד כ"ט מ"ז נ"א כ"צ) גם צעניני ק"ש ותפלה וכיצוד התורה

ושנחות ויוועדים החמירו צא"י באשר היה להם כל זה למקדש מעט ולשירי דמנחות אחרי שריפת בית אלהינו. (ח' כ"ח ל"ח ל"ו ו"ח מ"ב מ"ו מע"ד כ"ה), בגזירות חיתון מחמירין דדבר אכילה להרחיק העם מן עמי הארצות והמינים (י' ל' ג'); באיזה ענינים השינויים נוצעים משנוי מנהג הארץ צהצרת התיבות בחיקון הכלים והכסף העובר לקוחר (ה' ז' כ"ז מ"ה) וגם שאר החילופים מולאיהם ממהגים ישנים אשר לא ראו לשנות טעמים צא"י ועמדו על מנהגי קדם (כ"ח מ"ח כיון שחלפנים קראו פרשיות קטנות, מ') שנהגו בחוקם גזירת הטפסר לזרר הטרה), וכן מיום גבר האיוב ונהרגו הרב רב החמירו מאוד באכילות ובכבוד המתיים למען יחזיקו מנהג הדתי ולא יקלו ראשם, ובשואלי האלמנות וחולי גם בניטין היו מחמירין מאוד ציום מלחמה למען לא יבואו לידי טעות (י"ג י"ד ל"ד) והשאר משנוי נמוסייהם כאשר נמלאו חלופים כאלה בכל הארץ ובכל הגוים, (ה' כ"ה וס' ל"ג) שצא"י לא זרקו מרה בתלמידים והיו מקרבין לתורה, וגם להחילופים אשר ספחנו מס' י"ו עד קי' ע"ב יסודות מולקות כאלה יש להם. (כ"ח כ"ט ק"ג ק"ד) מושפע הארץ צימי קדם ומקורות העם (סא) מהידור הארץ; (ק"ב ק"ה ע"ב) מחילופים צמצע הארץ; (ק"ז ק"ח) עניני טהרה; (כ"ז כ"ט ק"ו) יקר החפלה והמוועדים ובן כולם.

ז) ועל עיקר דבר נטיות צא"י אחר הנוחמיר חוץ ממה שנוצע מן ההקפד הגדול שנהגו לקפוד צעניני טהרה, קרבן וכדומה נראה שהדבר הזה משתעף ג"כ מן הכלל הזה ללכת אחרי הסתם השנוי צמשנה וצצרייחא. והנה צומס' סופרים פי"ד ה"י איתא; ובכל מקום שנחלקו שני תנאים ושני אנווראים ולא צדק לן הלכתא כחד מנייהו אזלינן צחר מחמיר כ"ש צצח ותהלה על חי העולמים וכו'. ועמד צזה הרצ צעל נחלת אריאל צפירושו למס' סופרים והרצ חיד"א צס' כסא רחמים והקשה הלא היא הלכה מצוררת שרק דצצרי תורה אזלינן להחמיר אזל לא דצצרי סופרים וצפרט צמנהג כזה צעניני תפלות (ועיין צרדב"ז ח"א ס' ר"ז) וצמשנה למלך סוף ה' מנילה) ואשר אני אחזה לי שהדבר יש לו יסוד ושורש צצרייחא דע"ז דף ז' ע"א הנשאל לחכם וכו' אם היה א' מהם גדול מחמירו צחכמה וצמינן הלוך אחריו ואם לאו הלוך אחרי הנוחמיר, ר' יהושע צן קרחה חומר צצל תורה הלוך אחר הנוחמיר צצל סופרים הלוך אחרי המיקל ועלה א"ר יוסף הילבתי כ"ר צן קרחה. והנה ראינו ששיטת אנשי א"י ללכת אחרי הסתם השנוי צמתנית' גם כאן הלכו אחר הסתם של החכמים שאומרים שגם צד' סופרים הלוך אחר הנוחמיר ומיושרים דצרי מס' סופרים שהיא גמר' ירושלמית לפי שיטת אא"י.

והנה צנידון החילופים כמעט צכולס מחמירין אא"י צטעם מן הטעמים המוצאים למעלה, (צס' י"ב) החמירו צכיבוד המתיים אף שהקילו צמועד, (צס' כ"ח מ"א) החמירו וחסו על כבוד השצח ויו"ט שלא לערצו עם חול (צס' כ"ט) החמירו שאל יאמר זר צרכת הכהנים, ונראה שהיה חומרא צעיניהם שלא לצרך הרצה ולהוליא ש"ש (כ"ב כ"ח) וכן קראו מן התורה מעט צבוונה (מ"ח צס' כ"ג) חסו לעשות חומ' והפרש רק צקרצן, וכן (צס' כ"ב) מה שהוא קולא לענין היחר האכילה הוא חומר' לענין הקרצה למצח, חולס (צס' ו') לענין כלה, (ל"ג) לענין נתינת שלום לרצו (ל"ה) דצצר גדול לפטור מן החליצה (לפי שגם צשאר ענינים מסקו צענין נפל כחכמים נבד רעצ"ג) (מ"ב) לצרך צראש פרוע (וצס' כ') לענין מי שאינו נסוי אם יצרך צ"ב וצחמשה דצרים הללו הקילו אא"י.

(ד) ולענין ההלכה והפסק הלל כל הגאונים והראשונים אמרו פה אחד שאין אחר צני צבל גרירן, הגאונים פלגו כגד הקומכים עלמן על אלה מנהגי א"י כמו שהצאנו דצריהם, ופסקו למרצית הלכה כנגדם, וכ"כ רש"י בחולין כ"א דאין הולכים אחרי צני צבל, וכ"כ הריף סוף עירובין והמנהיג שער ז' סי' י"ח והטור הביא צני קב"ז וכ"כ התו' צע"ז ל"ו שהצאנו וכ"כ הראש צתשו' כלל ד' סי' י' ואמת שהרצה ממנהגי א"י יש להס' אך חיזה סוף צתלמוד א"י הוא הירושלמי וספרי הלכות שלא"י אצל לא צתלמוד צצני (ה' ו' ח' ט' י' י"ג י"ח י"ט כ' כ"ד ל"ג ל"ד ל"ה ל"ו ל"ז ל"ח ל"ט מ"ג נ"י) אכן אס' יש לקמוד על חלוף מנהגים זה בצדדים המוצאים בשם מנהגי צבל כראה שזוה לא הסכימו הראשונים צתכלית ההפסס הצעל העיטור הביא התוספת' דחלוקי מנהגים כדרכו להביא שיטות האמרים הקדומים ולא חרץ משפטו עליהם, לענין חמאה של גוים (י) אמר ואין צידינו מנהג ואיקור חיכי רואה והמחמיר תע"ב. התו' צע"ז כתז וז"ל: מכול' שמעתינ' משמע דצנין שיהי' ישראל מקרצ הביטול קלת ומה שנהגו להשליך קיסס לתנור סומכין על מה שיש בצדדים שבין צ"ב לצא"י דקאמר צני צבל משליכין קיסס לתנור וצא"י או קיסס זה מה מעלה ומה מוריד ואנו כמשכין אחר צני צבל ותלמודם עכ"ל. כראה מדצריהם שאף שמשמע מן הסוגי' שלריך שיהי' ישראל מקרצ הביטול צבל זאח לא דחקו מנהג השלכת קיסס צבל וכל, גם מקיסס דצריהם משמע שלא נחלק התלמוד צצירור על זה שמוזכר בחילוף כהוגין, ומדצריהם שאנו כמשכין אחר צני צבל ותלמוד' משמע שמסכימים אותן המנהגים לרוב עם התלמוד של צני צבל (ב) גם הראש הביא ראה מחילוף צע"ז פ"ב סי' כ"ט וצני' ל"ג העמיק ליישב המנהג ע"פ סוגי' הש"ס; אכן הרמב"ן שס' שאוסר השלכת קיסס אמר על האי מנהג דצני צבל הכתוב צחילוף וז"ל וכבר הצאנו ראה שהעץ זה לא אוסר ולא מתיר ודצרי מחלוקת זה איננו מכוונים ויש שס' דצריס הרצה שילאו משיטת התלמוד המסור צידנו ואין אנו שומעין אלה לתלמודנו עכ"ל.

(ה) ילא לנו תועלת גדולה מידיעת אלה החילוקים צידיעת דרכי הזמן וכימוסו צימי קדם, הלא כראה שמלצד הדצריס הנובעין לעניני אשות ואצלות וטריפות ואשר הם לרוב ציד צ"ד גם עניני התפלות והצרכות והדינין היו משונים מאוד צארץ ישראל כמו שהיו עומדים צק"ט, אומרים צתחונה ג' צרכות, מצרכין צ"ב צפרע ראש, מחפלים צקול, הקרוח קורח צתורה, קוראין התורה לג' שנים ומחלה, כועלין לולב צצנת, תוקעין צערצ צנת וכדומה. ודצריס האלו המעטים אין אנו כוהגין היום הזה כצני צבל אלל צני צבל היה האצל ככנס לציה"כ צכל יום, היו עובעין כספים צצנת, אחוריהם צציה"כ לארון, מוהלין צתער, מכצדין תורה רק צכניסה.

והנה קראתי שס' אלו ההלכות אשר פליגי בהן א"ת ואנשי א"י חילוף מנהגים לפי שר' יעקב צעל הטורים הזכירס צזה הלשון בעור אר"ח סי' תע"ה ובעור יו"ד סי' ת"א, והראש צמ"ק קראן חילוף כהוגין; הרמב"ן צע"ז אמר וצמחלוקת; הראש צע"ז כתז עליהן הלכות שבין צ"ב וצני א"י, התו' כתזו "צדצריס שבין צני כו", והנה צאסיפת המהרש"ל ציש"ש כתז צראשן "חלוקי דיניס צין צני ארץ ישראל וצני צבל" צכ"י ארחות חיים רשום: אל דצריס שבין א"י לנ' צבל, וצכ"י ל"ל כתז אלו חלוקים שבין צני ארץ ישראל וצני צבל, והקדים הכותז אה צני א"י לצ"ב אע"פ שכל החילוקים צכ"י הלזס מחחילים צולות אשי מזרח כמזואר.

חילוף כנהגים

וקדרתי העניינים בנוספר ובזמנין ענייניהם ע"פ סידור היש"ש המזוי ציד כל אדם, אכן רשומתי גם בכל חילוף ומעודו ומצבו לזמנין הב"י, ובתחלה הבאתי החמישים החילוקים שנמלאו צי"ש ואחרי כן הנוכחיים בארחות חיים וצל"ל כ"י, ואחרי כן קשחתי עליהם השינויים שנאלצתי צמק' סופרים ואשר אדבר עליהם ברלות ה' צירושני לזמק' סופרים, גם לקטתי חילוקים וזן החוספות ומק' כפתור ופרח להרצ הפרחי ומק' ערך מילין להרצ ר' ש"ל ראפורט, והדברים מוצאים בקפריהם, אבל המלות החלויות בארץ לא קדרתי עמהם.

א) חשי וזרח יושבין בשעת ק"ש ובני ארץ ישראל עומדין. ז"ל. (י"ג)

בני א"י עומדין בק"ש צ"ב יושבין הדא טעמ' בשנחך צביתך. יש"ש

בני א"י עומדין בק"ש בני צבל יושבין כזו בשנחך צביתך. א"ח (ה')

בסדר ר' עומר דף ה' ע"ב הוצא זה המנהג של בני א"י ודבר קשות כנגד העומדים בק"ש ותולין עלמן צמנהג זה והראה שהוא טעות ואין לו יקוד בהלכה ואגילו בגמר' דבני מערבא אין לו שום שורש וז"ל: והכי דמתחזי דמתמירין חכפשייהו למימר' דמקצלין מ"ש צעמידה טעות ומעות צידם והדיוטות וזרות וטעות זה למה להו לאשתדושי כולי האי בצר ק"ל הלכה כצ"ה בכל התורה כלה וכו' אלא אפילו כצ"ש כתי לא עבדי דאי כצ"ש צמפרא מעומד צמושא וטעה ואיבין ל"ש צמרא ול"ש רמשא מעומד וכו' ולוחן האנשים שאומריין כמנהג א"י אבו עושין הלל כך גורסין בתלמוד א"י תיבא יתה צה קול וכו' הלכה כצ"ה וכו' ותו קא גרסיין בגמרא דא"י וכו' ר' יהודה צמס שמואל אמר לריך לקבל עליו מלכות שמים מעומד מה אם היה יושב עומד אלא אם היה מהלך עומד ע"כ. ובשנתי הגבורים פ"ק דצרכות הוצאו דברי ר"ע אלו. וכראה שצ"י רק בקצלת מלכות שמים היו עומדין וא"כ מה שנאמר צלשון החלוף ק"ש" לא בכל פרשיות של ק"ש קא מיירי, אכן אפשר שצ"י החמיירו חומרא אחר חומר' ועמדו בכל הק"ש ולוחן האנשים שפלמל ר"ע כנגדן והיו עומדין בקצלת מלכות שמים היו תולין עלמן צמנהג א"י מתמירין יתיר. והנה בתנחומ' פ' לך הכניס פי' זה של הירושלמי דברי ר' יהוד' א"ש שרק. אם היה מהלך עומד דברי ר"י עלמן כדרך המדרש וכחית דגא ואמר שרק פסוק ראשון ז"ל צעמידה. וזה תלוי צמלוגתת התנאים עד היכן לריכה כוונה ועיין ר"מ פ"ב מהק"ש ה"צ וצמ"מ עס. מנהג זה לעמוד בק"ש משום כוונה ומקור הענין כזו שהיתה העבודה והתפלה ולפי הירושלמי גם כל צרכות המלות צעמידה כוגע לדברי ר' יוסטן צרכות י"ג ע"ב צמ"מ כל הפרשה צעמידה ור' יהוד' אמר עד על לצצך צעמידה ורואים אבו דברי החכמים האלה אף כי אינם מתאימים לדברי צ"ה צמשה עיין חו' ד"ה על ובמרכי פ"ק דצרכות מ"מ החמיר, למזה מן המוצחר, ואף צצירושלמי העמידו דברי ר' יהודא א' שמואל צמהלך שלריך לעמוד, הנה המנהג לא שח לנו אל הפלפול אשר העמיד שיטת איזה תנאי או חומר צענין אחד והמנהג היה כפשת דברי ר' יוסטן. (ידידי הרצ המופלג ר' יחיאל מיכאל שפנוט כי מצייליטן כתב אלי צענין זה כדצרים האלה: הרצ ר' זכ' פראקעל צמי הירושלמי כתב שהצבלי אמר ר' יהוד' עד על לצצך צעמידה הוא נגד הירושלמי, וצמח לא נראה צרור צאיזה דבר הצבלי צמנגד לדברי הירושלמי אכן נגד התנחומ' הב"ל הוא צוודאי דמס נאמר דרק צמסק ראשון לריך עמידה, ומה שתייך רז"ף הא ידיה

הא דרביה הוא דוחק בצרט דר' יהוד' בצנלי מסתמא אחר צטס שמואל רביה כנראה מן הש"ס שצביא דברי ר' יוחנן אחרי דברי ר' יהודה וזה לא אחי שציר אס ר' יהוד' משמיה דבשפיה אמריה ועי' צהב"מ.)

ב) חכמי מוצא אין מתאבלין על הולד עד שיהא בן ל' יום וצני ח"י אפילו הוא בן יומו. ז"ל (ג).

צני ח"י אין מתאבלין על תינוק עד שיהא בן ל' יום, צ"צ מתאבלין אפילו על יום אחד. (יש"ט).

צ"י אין מתאבלין וכו' צ"צ וכו' אפילו על יום אחד ואיכא נוסחאות איפכא. לפי שהוא כחתן שלם לצני ולזמו מן הדא תינוקת צת יום א' מעמאה צדה וצת י' ימים מעמאה ציצה. ח"ח (צ).

חילוק זה הוצא צעברי לזק שו"ת סי' י"א כנוסח' ה"ל וכנוסח' השניה צ"ח וקיים סס וצני ח"י אפילו הוא בן יומו לפי שהוא כחתן שלם מן הדא תינוקת וכו' כחתן שלם. ח"ב ידענו הנוסח' המיושרת. עיין מכתב חדשי לגרעין דברי הס' גרלס 1869 לז' 477. הנה פסק ונכהב ח"י כחכמים וכסתס משנה דמס' נדה תינוק בן יומו ה"ה כחתן שלם והציאו צחילוק לשון קתס המשנה ר"ה לרביהם. והנה צדה מ"י ע"צ העמיד ר' פפא זה הענין האחרון במשנה ה"ה צידע דכלו חדשיו, אכן מכהב ח"י לא חילק צזה ואל פטע לשון המשנה פניו וכן נראה מומס' שמתות פ"ג שהיא גמר' ירושלמית והוצאה המשנה כפשוטה להלכה ואין זכר לשיטת ר"פ. וצצת קל"ו ע"א ראינו דחכמים פליגי על רש"ב דקתס וולדות לא חיישינן לס' נפל וגס צתוספת' משמע בן לבן מכהב ח"י כסתס חכמים : אף שחכמי ח"י היו יודעים שצצצל פסקו ברש"ב דכל ששה ל' יום לא הוי נפל דציצמות פ"א ה"ז צירושלמי אית' תמן אמרין צטס שמואל הלכה ברש"ב ועיין צריף פ"א דמילה והנה לענין זכוי לצוצר אמרו צירושלי החולץ והוא שילא ראשו ורצו צחיים וכן פסק הר"ם לענין נחלה פ"א מנחלות ה"ג ונראה שמכאן הוליא דין זה ועיין מ"מ סס ופ"ק דיבוס ולפי דברי החילוק ח"י לא חלקו צזה ופקקו צכל מקוס כחכמים (מגוף התוספת' לא משמע צצירור דקתס חכמים פליגי על רש"ב וצצת איצעי' להו מי פליגי רצבן ולא איפטי' מן התוספת' אכן החו' צכמה מקומות עיי' נדה מ"ד ע"צ ד"ס, הא לא' רצו לזקדק מלשון התוספת' דלא אזיל ח"ק צחר ל'. רימ"ט.

ג) ח"מ מניקה שמת צנה צתוך כ"ד חדש משיאין אותה וצ"י עד שצגמור כ"ד חדש שמת חיות אח צנה. ז"ל (ה')

צ"י אין משיאין את המניקה שמת צנה עד שמתין כ"ד חדשים צ"צ משיאין צתוך כ"ד חדשים. יש"ט.

צ"י אין משיאין את המניקה עד שמת צנה או עד שמתין כ"ד חדש צ"צ משיאין צתוך כ"ד. ח"ח (ב')

צשו"ת צעברי לזק הוצא החילוק דף ס"ג ע"צ סי' ל"ט כגי' ה"ל ויש"ט, וגי' ח"ח מועטת שלא מצינו לצצליים קולא כזאת להשיא המניקה צכל ענין' צתוך כ"ד ורק צמת צנה הקילו צכתוצות ס' ע"צ והלכת' מת מותר. אכן צ"י פסקו כסתס לשון הצריית' והיא צתוספת' דנדה פ"ב מניקה שמת צעלה צתוך כ"ד חודש ה"ז לא תתארס

ולא תנשא דר"מ ולא חילקה הצריחא בשום אופן בין מ"ת הולד ללא מ"ת, ואף שר יהוד' חולק ואומר י"ח חדש הלא רצ ושמואל פסקו כ"ד חדש, וגם מלשון הצריחא נראה שלא חלקה ואמרה שאף לא תתארס הרי דגזרינן והלכה כר"מ בגזירותיו ואף ששיטת התלמוד בכחוצות הוא צענין זה שלא כר"מ דפסקינן ע"ס והלכת' מ"ת מותי גמלתו אסור (ועיין במדכ"פ פ"א) מכ"מ מן החילוף הזה נראה שמנהג א"י היה לגזור שמוא תמית את צנה כר"מ ומלשון החילוף שמוא תמית את צנה נראה שז"ך דברי התו' ע"ס ד"ה ואמר בפירושו דגזירת ר"מ היתה צמח שמוא תהרגנו. ובפרדס לרש"י ע"י שאלו צמחינחא שזריכה להמתין כ"ד חדש לפי שפעמים חוכתו. ובש"ך דף כ"ד ע"ב ס' ז' הוצאה חסונה צענין זה מר' שריר' מ"ת מותר גמלתו אסור וכן הלכה. (ד) חש"י מזרח פודין את הנכור בכ"ה כקפ"ס מחשמישי מלכות וצני א"י צמחשה שקלים ע"ס ז' כקפ"ס מחשמישי מלכות. ל"ל (ו').

צא"י אין פודין את הנכור כי אם צמחש קלעים שהן ישן ז' כקפ"ס ושליש צ"ב פודין את הנכור בכ"א כקפ"ס. יש"ש.

צא"י וכו' צני צבל פודין אותו בכ"ח כקפ"ס וחלי. א"ח (ד).

הנה נראה שנוקחת א"ח היא המיושרה ובכ"ח כקפ"ס וחלי היו פודין לפי הש"ס זכורות כ' ע"א, ורש"י ע"ס הביא החשבון צ"ס תשובת הגאונים. וצ"כ כפ"פ להרצ הפרחי דף ס"ד בתשובה מיוחסת לר' יעקב כהן ריש מ"ת דמ"ת מחסי' וחמש קלעים של פדיון הבן הוויין כ"ח זוזין וחלי זוז וחלי שחית זוזים של ערביים; אולם אפשר להעמיד נוסח' ה"ל ש"מ נותנין כ"ה כקפ"ס והס זוזים אחרים ואולי הם כ"ה דרהס כסף זורי כפי מה שכתב הפרחי ע"ס צ"ס ר"י אצן גנאח; ומנהג ארץ ישראל הוא לפי ר' חנינא צ"ס ע"ס דאמר אסתירא קורסא דמזני תמנא צדיכר כלומר צדיכר של זהב ע"י תו' ד"ה ר' חנינא. הנה אסתירא קורי' כזה היה שוה שלשה רביעיות של קלע זורי א"כ חמש קלעים הם ז' כקפ"ס אסתיריות אלו צקרוצ. עיין לוכן לור גבעשיכטע נד 538. וכל החשונות האלו הן צקרוצ ככודע מש"ס זכורות.

(ה) חש"י מזרח פוטרים את האצל אפילו ענה אחת אצ"י אין פוטרים אותו עד שיהיו לו ג' ימים לפני הרגל ל"ל (ז').

צני א"י אין פוטריין את האצל לפני הרגל עד שיהיו לו ג' ימים צ"ב פוטריין אותו לפני פוטריין וכו' ש"ש.

צני א"י אין פוטריין את האצל עד שיהיו לו ג' ימים צ"ב פוטריין אותו לפני הרגל אפילו ענה אחת א"ח (ה').

הנה נוקחת הי"ש"ש מוטעת כי גם צ"ל ס' י"א כחוצ החילוף הזה צשיטת ה"ל והא"ח. ומנהג א"י כקתם משנה מ"ק י"ט ע"א הקוצר את מ"ת ג' ימים קודם הרגל צעלה הימנו בזרח צענה וכן נקצעה ההלכה צמ"ס שמוח שיהא גמרא ירושלמית (עיין יאהרצנדך לר"י צריל נד 28) וז"ל צפ' ז' אצא שאלו אומר הקוצר את מ"ת ג' ימים קודם הרגל צטל וכו' גזירח ז' שמונה ימים קודם וכו' גזירח ל' והלכה כדצריו ע"כ ראינו שלענין פטירתו מן האצילות פסקו ג"כ צא"י כא"ש דג' ימים קודם הרגל מצטלין. והראיה שצני א"י קמכו על האי קתמא דמתניתין שצ"ל מסיים לשון החילוף

בלשון הזה: וז"ל אינו נפטר עד שיהיו לו ג' ימים קודם הרגל מן הדל הקוצר לח מחו ג' ימים וכו' גזירת ז'. וזה הדבר אשר דברנו שמנהג של אנשי ח"י היה לקבוע ההלכה כמאמר התנא הקדמון במשנה, ועל דברת ר' יוחנן הלכה כסמך משנה עיין חו' דף כ"א ע"א ד"ה אמר ר"י ועיין יד מלכא סי' ק"עב. חולס רצונו בצנל קצב ההלכה כתנא דרבייחא שהיתה לפניו אפילו שעה אחת.

(הנוסחה המהופכת בדברי ר"א שלשה ימים קודם הרגל וכו"ל אפילו שעה אחת נראית עיקרית דר"א שמוחי בדברי ז"ש ודף י"ט ע"ב מוצאים דברי אבא שאול באריכות ולא בקיצור כצמח' שמחות ושם נאמר דהלכה כאבא שאול לבעין מקלח היום ככולו ולא לראש דבריו ועיין בירושלמי ונתו' ד"ה הלכה כאבא שאול. רי"מ"ט).

¶ ח"מ חוקרין בלה על צעלה כל ז' והיא בחולה ונעשית כדה מצעילה וזא"י ע"י שהוא מוציא בלעז מותרת לו מיד. ז"ל. (ט).

זא"י אומרים בלה אסורה כל ז' מפני שנעשית כדה מפני תלוה וחימוד ז"ב אומרים עד שהוא מוציא הבחולים היא מותרת לו מיד. י"מ"ט.

זא"י מתירין את הכלה להחתן מיד מחמת שהיא מוציאה את הבחולים בלעז ז"ב חוקרין אותה מפני שנעשית כדה משמע התלוה. ח"מ (ו).

הנה נוסח הח"מ והז"ל מיושרת כי מלינו לגאוני בצל שאוקרין זע"ת סי' קס"ה וקס"ו לר' נאטרונאי וסי' קס"ח וכמוה הוצאה ברא"ש פ' תינוקת לר' האי וסי' קס"ח נאמר גם הטעם הזה שכתוב בנ"ק הז"ל והח"מ מפני שדם בחולים גורם לדם ידה ט"ל עמו וכו' ואותה אותה רעדה וחלחלה וצוון שהיא מחלחלת היא פורקת כדה וכו'. גם כאן חנו רואין שהמנהג זא"י חפס לו טענת המנהג דתינוקת להתיר הכלה ח"מ"פ שחכמי הדורות עיינו בזה הרבה וחזרו ונמנו ואפשר שככלל זה בזכות המאמר שם כי הווי זה ר"י ור"ל דתינוקת לא הוי מקמי מניה אלל כדמסיק מעלה מצי. ברבא, שהיו מנהגים חלופים והם לא יכלו להעמיד ההלכה על מכוה ועיין בירושלמי ברכות פ"ב מ"ה ר' ינאי. ערק וכו' והנה מלשון חילוף הזה נראה קלח ראי' לדברי הר"מ פ"א מהח"ב ה"ו והרמב"ן שחינה לריכה להחמין ולפסוק בנהרה ועיין הג"מ שם וצ"ב י"ד ס"ס קל"ב (ועיין צרי"ף שכתבה שמקור החומר מן הירושלמי ועיין צ"מ. רי"מ שעכנובו). ¶ ח"מ משיחין את האשה צב"ה כספס ומחר שלהם וזא"י לבחולה מאתים ולא למנה מנה וצחור (ז"ל צמחות) הוא צעילת זכות. ז"ל. (ח')

ח"מ בחובה שלהם כ"ד כספס ז"ב אומרים כל הפוחת לבחולה מאתים ולא למנה מנה ה"ז צעילת זכות. י"מ"ט.

ח"מ בחובה שלהם כ"ה כספס ז"ב אומרים וכו'. (ח"ה. (ז)

גרסת הז"ל וא"ח נכונה וכן לשון החלוף זע"ל דף ס"ב ע"ב ח"מ משיחין צמחות שלהן כ"ה כספס לבחולה ולא למנה י"ב וחזי וזא"י כל הפוחת לבחולה מאתים וכו'.

נראה שרק לבעין כחיבת ולשון הכחובה פליגי שאנשי ח"י כותבין מאתים ומנה ואנשי צנל כותבין כ"ה וכו' הכי גרסינן זא"ח וזע"ף ובי"ש. כחובה שלהן משיחין צמחות שלהן אצל כ"ע מודה דמנה ומאתים צמנה מדינה שהיא שמינית שבכסף לורי

וכן משמע מחשבת הגאונים הוצאה בס' הנוכריע ס' ו"ג וז"ל: ושאלתה הא לחיבור רבן הוהיל ותקנת חכמים היא וכו' ופליג רש"ג וכו' מן התורה ולית גבן תשובות מחלפות לגאונים קלחם פסקו ברש"ג וכן כתוב בכתובות הגמולאות צוערצ צוערצ צוערצ צוערצ הרשונים כקף מלתן דליבון כ"ה זוזי דחזי ליכי מן דאוריית' מילת' פסיקת' היא לבל חכמי צבל דכתובה דרבנן היא וכו' ועיקר האי טעמא מן צני א"י הוא דצתלמודיהו דרבנן דרש"ג ודרש"ג אדרבנן דאוריית' א"י דמטבע קפוטקיא יפה ונוטבע א"י איבון אוריית' ה"א שנוטבע א"י יפה מכל הארלות וכו' והדא אפכי' צגמרח דיבן דצתולה ואיבון לא אפכה וכו' הא מלתא מוחלוקת אפכי מרח וצני א"י ועדיין מבונה מחד אללנו וואן דכתב דחזי ליכי מן אורייתא וואהדרין ליה רבנן, וקואי דילבון מן צא"י קטועה להא מלתא ואחון השתון כל מעשיכם צמנהגות שלנו וצתלמוד שלנו הבין מצי' לבון למיעבד ולפסקי מן כתובתכם דוכרן אורייתא. ע"כ. הרי שגם צוערצ היו כותבין אך כ"ה זוזי אבל כתבו מנה וואחים ודאיבון כ"ה וכו'. ומה שכתב הגאון דעיקר האי טעמא משום דקצירי ליה צא"י כתובה דאורייתא ווקב על ונהגם לכתוב דחזי ליכי מדאורייתא. וצ"ץ שער ד' כ"צ לר' ער שלום אבל הנהג צ' ישיבות גובין לצתולה ואחים ולאלמנה מנה שהן שומה שומה לבל מטבע שהרי כאן לצתולה כ"ה זוזים של כסף. לבעין הגציה כתב כן אבל בכתובה לא היו כותבין צ"ב כי אם כ"ה. וזה כשיעור גדולי הרשונים הרי"ף והר"ם נבד דעת ר"ת ורש"י והג' ונדבי שכתבין כ' זוזים ומחשבין כקף זורי, והרי שנאלחו כתובות מיוחדות הרשונים צוערצ וכתוב צהן דאיבון כ"ה זוזי כמו שאמרו גם רוצי האמוראים צירושלמי דכתובות פ"ק ה"ג צוערצ היולא ועיין צ' העיטור אות כ'.

אבל הקראי יהודה צן אליה כתב (דצריו כתובים צמוכיר לצני רשא צהשחר שנה ראשונה ונזכרי' צמכתב חדשי הל"ל מאת החכם ר"פ פראנקל 361) ולריבין תיקון ותקנתים ממוך הכ"י המונח צאולר הספרים של ציהמ"ד צויעין) ועתה אצאר החילופים שנבלו צין חכמי א"י וצין חכמי ארץ שנער דע כי אפכי ארץ ישראל אומרים כי מהר הצתולה מאחים כקף וכו' ואפכי שנער יאמרו כי המהר . . . ועל זה לא תהיה כשיחת זה צאפכי שנער לפני ארץ כשרה והם לא יתנו והמהר באשר . . . הוא חוב ומזה נאמר להם כי אם אין למהר פסקה מ"ט אמרתם חובה מאחים כקף, והם אמרו צומשנה דבר שיכחיש לנ' כי אמרו אדם מקדש את אשתו צפרועה וכו' צבל להיות המוהר לא כ"ה ולא מאחים. ואפשר שהקראי הזה כשם טעמה והקשה מקידושי פרועה על ענין הכתובה כן טעמה גם צפירוש ענין החלופים צין צ"ב לצא"י צענין הכתובה עלמה.

ול"ע מה זה ומהר שלהם שכתוב גם צחילוף צנוס' הל"ל ואם פירוש שזאת הכתובה שלהם. ואפשר שהכוונה לצבלונות שנקראו ומהר מהרי הדרי צ"צ קמ"ה א' ועיין צני' פ' מי שמת למה נקראו קבלונות מהר.

ד) א"י מתירין התכור צפסח מן הדא משלשלין הפסח לתכור עם חשיכה וצא"י הניחו הפסח שהוא קרבן ומחללין שנת. ל"ל (י)

צא"י הניחו פסח שהוא קרבן ואין מחללין עליו את השבת צ"צ מתירין מן הטעם הזה משלשלין את הפסח לתכור עם חשיכה. יש"ש.

זא"י אומרים הציאו פסח וכו' בני צבל מתירין את התנור מהטעם הזה משלשלין
את הפסח. ח"ח. (ח)

נוקטת הי"ש מועצת שאין לה כוונה ונוקטת הל"ל והל"ח מיושרת אכן הל"ח
בתחילה לריך תיקון ע"פ ז"ל.

ומה שנראה לי צפירוש זה החילוף הוא צעצת כ' ע"א מוקי לה דמשלשלין
משום דבני חצורה זריזין הן, אכן אציי צעירובין ק"ג ע"א לא קבירה ליה צפסח הא
דבני חצורה זריזין וע"ש צפירוש רש"י שסוצר צבל ענין צפסח אין אומרין כן מפני
שכל אחד עושה פסח ועיין צחוק' פסחים פ"ה ע"א ד"ה דבני. וא"כ אציי לא היה
מחזיק צהא שפעחת' דר' יוסף דשצות דדצר קדש ומלוא לא התירו צמדינה ואולי קצרו
החולקים על הטעם דבני חצורה זריזין הן דהתירו לשלשל את הפסח מטעם דדצר
קדושה ומלוא הותר השצות אף צמדינה ולדעתי התירו גם מטעם זה לרדות המלוא
לתנור צע"פ שחל להיות צערצ שנת סמוך לצערצ. וידוע שהיה מנהגם לצפות המלוא
ציינו ולא קודם לכן עיין מרדכי פ"ק דפסחים מה שהציא צסס ר' יהודאי גאון ועיי'
טו"ח סי' תכ"ח מה שהציא צסס ר' האי, כן עשו צצבל אצל צא"י מקום שהיו
מקפידין מאוד על מעלת הקרבנות והקדשים למרו שאסור לרדות המלוא צע"פ שחל
צע"ש צערצ סמוך לחשיכה ורק צפסח התירו מפני שהוא קרבן. ועיין צס' הישר לר"ח
סימן קצ"ן. (ויש קצת ראייה לפי החילוף הזה מה שהציא הד"מ צא"ח סי' תכ"ח צסס
הא"ז. רימ"ש)

צ"ח א"מ אין רוחלין אלא (ז"ל לא) מקרי ולא מתשמיע המענה וצא"י אפילו
ציה"כ עוצלין כדרכן משום מעשה דר' יוסי צן חלפתא שאלו אוחו עוצל ציה"כ.
ז"ל. (יא)

צא"י רוחלין מתשמיע המענה ומקרי אפילו ציה"כ שהן דורשין צעלי קריין רוחלין
צצנעה צעצת וציה"כ כדרכן, בני צבל אין רוחלין מתשמיע המענה ולא מקרי שהן
דורשין אלו צארץ טומאה, יש"ש ח"ח. (ט)

זה החילוף מוצא גם צמכהיג סי' פ'. והנה צנוקס יש"ש וח"ח לריך למחוק תיבת
צצנת ולברוק צצנעה ציה"כ דהכי איתא הצרייחא צירושלמי פ' יוה"כ צעלי קריין
רוחלין צצנעה ציה"כ כדרכן, וגם שם איתא האי מעשה דר' יוסי צן חלפתא. והנה
צס"ח סי' קע"ז מציא רק מחלית החילוף היינו מנהג צ"צ וז"ל: אצשי מוצח אינן
עוצלין לא כו' מתשמיע. וצסי' קע"ד מנלמא שאלה צענין זה ולריכה תיקון צצנעה
וז"ל ושאלתם הרוחא קרי ציה"כ שייצ לטעול דת"ר הרוחא קרי ציה"כ יורד וטעול
ומצערצ ישפסף וכן צשאר ימות השנה יעצול משום נקיזת אצל כך ראינו ציה"כ אין
(אולי ז"ל כך ראינו צא"י) אצל יש לומר צשאר ימים צזמן שהיה מנהג וכו' אצל צזמן
הזה שהכל טומאים צטומאה חמורה וכו' מה הנאה יש לצבל קרי צעצילה והרי כצר
טומא צטומאה חמורה וכו'.

הנה נראה מהאי מעשה דר' יוסי צן חלפתא שהוצח צפ' יוה"כ וצפ"ג דצרכות
שהחמירו צא"י צזה וכן קתם הצרייחא צצלי סוף פ' יוה"כ וצחוקפת' צס. ועיין ירושל'
צצי ר' סיי' רצו לצבל הצעילה ולא עלה צידם אכן צצצלי צרכות כ"ג מתקין צעלו
לצבילותא ועיין ר"מ פ"ד דחפלה.

(י) ח"מ מתירין חמאה של גויס שאינו מקבל טומאה וכי ח"מ אוקרין אותה מפני חלב שחלבנו גוי וספק חלב טמא. ל"ל (י"ב).

בח"מ אוקרין חמאה של גויס מפני ג' דברים מפני חלב שחלבנו גוי ואין ישראל רואה ומשום ציטולי גויס ומשום חלב טמא צ"ב מתירין וכו' שאומרים שאינו מקבל טומאה. י"ט.

בח"מ אוקרין גבינות הגויס ויש נוסח' אחרת וכו' את החמאה וכו' ומשום גיבולי גויס וכו'. ח"מ (י).

נוסחת ל"ל עיקרית שנהלכות פסוקות לגאונים וצמחיהו ה' חלב ע"ג וצנצל העיטור סוף שער הכשר הצער מוצא החילוף בנוסח' הזאת. ולפי הח"מ כבר היו נוסחאות ונוסח' אחרונה כ"ל חכן נוסחא ראשונה דעיידי צגנינות העכ"ס אינה נראית דלא מלינו עהתירו. צנצל גבינות עכ"ס וצ"ז ליה ע"א עמלו לנלא טעם לאיסור, אך הר"ת החיר ועיין הגהות אשרי פ"ב דע"ז ומדרכי וכתנז עס ועיהו צכל מקומותיה, צארץ כנצן נוהגין לאיסור, והנה צע"ס צצלי אין זכר לאיסור החמאה ע"ג וצטו"ת עברי חשונה קי' קפ"ח הגאונים מתירים ועיין ר"מ ע"א פ"ג הט"ו ורשנ"א צת"ה אולם כחאו הב"ע ומצ"ג הוצאו צצ"י יר"ד קי' קנ"ז עהגרס' צירושלמי דצצת פ"ק ומחלותיהן צין הדברים שבזרו צו ציוס ול"כ החמאה של גויס אקורה, ומתוך החילוף הזה ודברי ע"ות הגאונים צנהלכות פסוקות נלמוד שאנשי ח"מ היו נוהגים ע"פ החומרא התיח והמנהג יעיד על הברסא ומצירות שבזרו. אכן צנוסחאות שלפנינו המנין מוצא דתי רצ"י צ"ח דבר וכו' ואין צהס גזירת החמאה.

(יא) ח"מ נדה משמשח כל לרכי הבית חוץ ומ' דברים הלעט המטה ומזיגת הכוס והרחלח פניו ידיו ורגליו וצח"י אינה נוגעת צטוס דבר ואפילו צכלים עצבית וצדוחק החירו עתניק את צנה. ל"ל (יד) . .

בח"מ ידה אינה נוגעת צדבר ולא צכלים עצבית אצל צדוחק החירו להניק את צנה צ"ב אומרים נדה משמשח כל לרכי הבית חוץ ומ' דברים וכו'. י"ט.

בח"מ נדה אינה נוגעת צדבר לה ולא צכלים עצבית אצל צדוחק וכו' משמשח כו' צ"ב אומרים נדה חוץ ומ' דברים וכו' ח"מ (יח).

החילוף הזה מוצא צמחיהו ע"ג קי' קל"ד הנה גס צצ"ת. קי' קע"ב כחוצ חילוף הזה צציוני מעט שכתנז עס חוץ עשני דברים הלעט העיטה ומזיגת הכוס, וצקיפץ קחני אינה נוגעת צדבר לה כנוסח' הח"מ צח"י החזיקו המנהג עהוא מיוסד על דיני טומאה וטהרה צזמן עהיו נוהגין גס אחרי הזמן התיח. ומה עהרשיקו הנידה מכל סנה זה היה ענהב הקדמונים ודרשו הדוח צנדחה עלה תכחול עד עצא ר"ע וליעד וכו' ענת ק"צ ע"ב. ונראה ער"ע ראה צהרצה מקומות עהרשיקו את הנדה צתכלית עהרחה כאשר עשו צארלות הקדם ור"ע אמר צר"ס כ"ז ע"א צכרכי היס קורין לנדה גלמודת, ור"ע רלה לצעל זה המנהג. והקראים צני מקרא עודס מחזיקים צמנהג הזה להיות הנידה כגלמודה ועיין מדרכי פ"ק דצצת וע"ק כ"ז ע"ב. (אולי מה עשנינו צמ"ק צראשונה סיו עוצלין וכו' התקינו וכו' סיה צזמן הבית צזמן טטומאה וטהרה סיה כוהב כמו עשנינו צקוף עס' חענית כל הכלים לרכיין טצילה. ריע"ט.)

(יב) א"מ אין פותחין על המה וצני א"י פותחין לצניו. ז"ל (יז).
 צא"י פותחין לצני המה צמועד צ"צ אין פותחין. יש"ש.
 צא"י קופדין לצני המה צמועד צ"צ אין קופדין ויש כוסחאות דכמיצ איבא.
 א"ח (יג).

נוסח ה"ל והיש"ש ויישרת שבלשון הזה הובא החילוק צש"ל סי' י"א; חולס
 וגירכת הא"ח כליוד שבאמרה אין פותחין איכה הכוונה על איזה חפלה בשעת יליאת
 כשמה עיין יאהרצוק להרב ר": צריל לז 28 אלא על ההקעד ונולת פתח כמו אור
 וכמוהו הרצה צמדרש וכן צש"ה דסקלים פתחיה שדרש הרצה צמורה. והנה הר"א
 צו"ק סי' קל"ד מוזכר שצנין הזה יש חלוק וז"ל: ובחילוק כהוגין שצין צ"צ וצין
 צא"י כחצו שלדצרי שניהם אין אומרים לדוק הדין צח"נו. מזה נראה שהיה לצניו
 נוסחא צהוספה יחירה, והנה לדוק הדין ואיזה ופסקיו נזכרים גם צמ"ס שנוחת פ"י
 וצ"י וס' שנוחת אשר לר' שח"ה צש"ס צש"ח אלא המעשה דר' חכניה צן תרדיון
 הפסקים הזור תמים גדול העלה לדיק ה' בכל דרכיו. והנה איתא צירושלמי סוף מ"ק
 שצא"י התירו יותר ונדאי צענין ההקעד צמועד דיוקשין תמן ואין חמין כצן ענין
 צדצורא א"ר ירנויה חצרים צריון הן ואיבן צאים לידי הקעד, חולס ווי יעלר כח
 צעד המנהג וצטרט צעניי ההקעד כידוע מן הש"ס שס ח' ע"א.

(יג) א"מ אין קורעין את הגט וצני א"י קורעין אותו. ז"ל (יח).

צני א"י קורעין את הגט צ"צ אין קורעין אותו. יש"ש.

צני א"י קורעין צ"צ אין קורעין. א"ח. (י"ד).

צש"ל דף י"ב ע"ב סי' י"ב א"מ אין וקורעין את הגט.

אמוראים צבלאים וצחוכס רב יהודה לא ידעו ונאי קרע צ"ד ונחלקו צדבר.
 צ"צ קס"ח ע"ב ונחאן רליה שלא היה המנהג צצבל לקרוע את השטר והגט, וצירושל'
 פ"ג דביטין נזכר קרע צ"ד צגט וכן צחוספת' פ"ב וסוף גיטין וצב' גט פשוט. חולס
 צש"ת הר"ן סי' ע"ו הוצאה חשונה לרצ"י הלי שנושע מחוכה צצניויו היו נוהגין
 לקרוע את השטרות צקרע צ"ד. ועיין היטב צצמוקי יוסף פ' ג"פ שכתב שאציי לא
 פליג אלא אור צשטר הגט הגט הוי פקול צכך ול"ע אם כוונתו שחשונה קרע צ"ד צגט
 אשה (שתי וערב) וקורע צ"ד צשאר שטרות; וכראה שתיצת הגט ונכופלת שלא. צדיוק
 וז"ל שאציי לא פליג אלא אור צשטר שהגט (היינו השטר) פקול נמי צקרע זה.
 והנה צדיוק לשון החוספת' שהוא נגד הצבלי צצר הרחיבו דברים המהר"א עשון
 צשו"ח סי' ל' צית מאיר צאהע"ז סי' קכ"ה פ"ק כ', אכן צירושלמי פ"ב דביטין ה"ב
 איתא כנוסח החוספת': עור הנקרע ה"ז כשר נתקרע ה"ז פקול צשלא נתקרע צקרע
 צ"ד איזהו קרע צ"ד צין כחצ לעדים.

(יד) א"מ וצניסין האבל צצניה"כ צכל יוס וצא"י צצנת צלצד. ז"ל (יט).

צא"י אין וצניסין את האבל צצנה"כ אלא צצנת צלצד. צ"צ וצניסין אותו צכל

יוס צצניה"כ. יש"ס. א"ח (ט"ז).

הובא צש"ל סי' י"א ושם סי' י"ב כחצ והלכה כצצרי המוקיל צאצל. נראה שהוא
 מדברי ר' נטרונאי ופקק על השאלות הקודמות צענין המחלוקת צין צ"צ לצא"י צענין

אזילות. ושם בתשובה דף ר"א לר' הילאי. היתא שלא ילא אזל לביה"כ. זמק' שמחות
פ"י לגרסת אידן גאח והרמז'ן בחורח האדם הית' (עיין זריל יאהרצוק זד 80) אזל
בשנה ראשונה הולך לביה"כ וחיכו יושב במקומו וכלשון הזה כנאלא גם זמק' שמחות
כ"י הני"ל א"כ היה האזל זא בכל יום לביה"כ אזל צפ"ט מקופרים וצפ"י צרקה דר"א
מראה שהיה המנהג הזה צל"י רק בשנה.

(צו) א"מ אין מקחחין צמים וצ"י מקחחין דור טהור ציכיו ז"ל. (כ')
צל"י מקחחין מן המים הד"כ טהור ציכיו ומלואתו לא וכו' צ"צ אין מקחחין
צמים (יע"ט)

צל"י מקחחין צמים מן הד' הד' ועלואתו לא רוחץ צ"צ אין מקחחין. א"מ (יז)
מראה שהחילוף הזה מוסף על ענין נטילת ידים אחרי כמה דצרים שהנהיגו ל"י
אחריהם והוצאו צעקאר צמרדכי פ"ח דצרכות וצכלצו קי' כ"ג ושם הוצאה השאלה וז"ל:
צשאלת אס קני צנקיות צעלמא צל"ס מים דצרי עאי אשער להצצר צלחיה צרורה אין
לצשות פרוקא לצככחא ועוד להצמיר ליטול ידי. והנה המנהג לטהר ידיו הכונעים
צט' וודאי הוא יטון וצמון העטורים ואולי צל"י היו מדקדקים בזה וצבצל לא הקפידו
על ל"י גם קודם הצפילה דר' חקדא לייט אמאן דמסדר אומיא, צרכות כ"ג, אולס ר"ל
צל"י אמר להפלה חוזר ד' מילין עיין חולין קכ"צ ופסקים מ"ז וצא חמה על לוצא
מרבץ דאחא מוצצא ולא דקדק צכך צרכות ט"י ויכול להיות דכוונת החילוף על
הנטילה קודם הצפילה, אזל רחוק הדצר להיות כוונתו על הענינים האמורים בשנה פ"א
פ"צ וצפ"ב ע"א. ועיין רא"ש צרכות פ"ג.

(צז) א"מ שוקלין צער ציר"ט וצ"י א"מ אפילו לחלות צבך מלזנים לשמור מן
העכברים אקור ז"ל (כח)

צני א"מ אוקרין לשקול צער צמועד אפילו לחלותו צבך מלזנים מן העכברים צ"צ
שוקלין צער צמועד. (יע"ט)

צני א"מ וכו' צבך מלזנים מפני העכברים צ"צ שוקלין אוחו. א"מ (ע"ז)
צט"ח הוצא החילוף הזה צסי' פ"ז צלשון אפילו לחלותו צבך מלזנים לשמור מן
העכברים אין מצגיחין צבך מלזנים כל עיקר הלשון אפילו לחלותו צבך מלזנים מפני
העכברים הוא צירושלמי פ"ג דצי"ח וצצלי אר"י אמר שמואל אפילו לשמרו מן העכברים.
וכראה צצבצל נהגו כפסק ר' יוסף עס כ"ח ע"א דשוקלין מנה ככנד מנה, וצל"י
הלכו אחרי שעת סתם חכמים צמשה ועיין ירושלמי עס רצ"ג אמר אף מפי"ס אדם
את עלמו צליטרא וצמרדכי פ' אין לדין ועיין צ"י א"מ קי' ס"ק והאגור כתב דגלון
אחד פסק כר"ש ועיין צרי"ח אלל הרי"ף שהצי"ח עי"ס זאת.

(יז) א"מ מוהלין צמים ומתנין על פיהם וצל"י מוהלין צעמר כי כו' מזור אין
מים צו ז"ל (כ"ד)

צל"י מוהלין מן העמר דכתיב גם את צדס צריחך וכו' צ"צ מזור אין מים צו
וכותבים על פניהם מוהלין צמים הה"ד וארסלך צמים. יע"ט.

צל"י מוהלין מהה"ד גם את צדס צריחך וכו' צ"צ מוהלין צמים ומתנין על
פניהם מסד"ד וארסלך צמים. א"מ (י"ח)

הנה נוסח ה"ל מיושרת רק שלריך לתקן ונחתין על פניהם צמקום ונחתין על פיהם והנוסחא הזאת נמלחה בש"ץ כ"ב ע"ב וכן צבעל העיטור ה' מלה וכן הוצאה צטור י"ד קי' רפ"ה וצהג"מ סוף ה' מילה הוצא החילוף חכן כחהפך שם הסדר וכחוצ צל"י מלין צמיס וצ"ב צעפר וצש"ץ קי' י"ב שאילו לר' יהודאי גאון מהו למו"ל ע"ג עפר ושס קי' י"א כחוצ אלו רבילים צמיס שלוקין וצהס הדס ומיני צמיס שריחן נודף ומהלים החינוק על המיס שיפול דס מילה לתוך המיס. ח"כ נראה שנוסח' מוטעת כזדמנה לכבי ג"מ, ומאוחה השוצה נלמד שכצר החחילו למו"ל צניה הכנסה. ועיין צמדרי"ח שהס הגדה ירושלמית וצפכ"ט איחא שמלין על עפר וצפרדס לרש"י הוצאה שמוהלין על העפר ועל המיס וטומנין המילה ליום ג'.

ואולי החל המנהג למו"ל על המיס מפני הרחילת, וגם עפר הוא דבר המיקר ובוד שטף דס צרית אל עפר ארץ הקדושה.

(יח) ח"מ חין צודקין אלה צריאה וצני ח"י צי"ח טריפות ז"ל (כ"ב)

צני ח"י צודקין צי"ח טריפות צ"ב חין צודקין אלה צריאה לצד. יט"ט. ח"ס (יט)
צירושלמי פ"ג דצילה ה"ד ורליית טריפה מדצריהן, והן אמת שהרמזין צמלחמות פ"ק דחולין מפרשו על טריפות הריאה חכן שס ה"ג על הא דכ"ע כזית חי מצית נציחחה ר' זא בשס רבנן דחמן שחחו ואכלו זאציס צני מיעיס כשרה שחזקת צני מעיס לכשור וחס לומר שחא נקצו חזקת צני מעיס כשריס, מזה נראה דצכל צני מיעיס ולא צריאה לצד קא מייירי ח"כ מוכח שהיס המנהג לצדוק הצני מעיס. היכי שאין לריך לסמוך על החזקה לצדת, ואס הדצר כן צלי ספק היו צודקין גם הערפות צאצריס היוחר כגלים ואפשר שרוב היעיס והפלפולים לא היו צודקין כי אס ערפות האצריס הנגלים כגון הגולגולת, ועל כן כחצ הקראי יהוד' הדסי צס' אשכל הכפר ח"ל אס היו י"ח ערפות חלו מפי משה ע"ס למה אצטי ישראל מסחכלין וצודקיס צקרוס על מוח צלצד שלא כדצריהס ואצטי צצל מסחכלין צריאה צחוטין שנדצקין וכו' ואין צודקין צראש כדצרי אלה ע"כ ועיין דצצרי החכס רפ' פראנקעל ה"ל והרשע"א צחידותיו לחולין פ"ק מציה הירושלמי ה"ל וגורס וחס לומר שנו' נקצה הריאת, חולם ממה שקדם צירושלמי לא משמע כן. ועיין צרא"ש פ"ג דצילה ומה שהקשה עלי צכרחי ופלחי ציר"ד קי' ל"ט האיך למד מדצרי ר"ע דלזכל כזית מצית עציחחס הימר לצנין צדיקת הריאה.

(יט) ח"מ חין מצרכין אלה על יין מזוג וצני ח"י כשהוא חי ז"ל (כ"ג)

צל"י חין מצרכין על היין אלה כשהוא מזוג צ"ב מצרכין עליו כשהוא חי. יט"ט.
צל"י מצרכין על היין חי צ"ב חין מצרכין עליו עד שיהא מזוג ח"ס (כ"א)
נוסחת ה"ל וא"ח מסכימות, מכהג ח"י כסתס החכמיס הנענים צצרייתח צרכות ר' ע"ב דמצרכין אף אס לא נחן לחובו מיס והריף פסק כן וגם גדולי סכמי לצ צל"י נראה שאין דעתס שזה צענין זה וכצר האריכו וסירלו הראשונים את דצריהס דר' יוקי צר סכינא אמר דמודיס חכמיס לר"ח צכוס על צרכה שאין מצרכין עד שיתן לחובו מיס והוצא גם צירושלמי, ור' יוחנן אמר דכוס על צרכה לריך להיות חי ועיין חוס' שס ד"ס מודיס ורצא צצכל אמר הכלל כל חמרל דלל דרי על סד הלחל לאו חמרל הוא עצמ ע"ז

פירות האילן צה"א ילא קומיירי רק צחד מינא ותיכי דעפי אולי בני מערב' לא קחדחי לה להאי כתמא ראשונה ולא קמוקי לה בענין זה אללא פרושה כפשוטה והיא מקבחה עם המעשה השבוים דעל חיזה שירלה ינרך וצרכה צפה"א פוערת נמי פרי סבן והאי דבול' לא שאיע ליה למנהב ענהגו. והנה חף שהאי דברמיזת' צירושלעי נוכל לפרש בן מ"ע כראה מן התנחומא שלי היה אומר דרשותיו אך לענין קדיוח הצרכה ועיין צר"א וצרכיו יונה עט בצרכות.

כא) ח"מ זולעין על ז' ככרות צענה מעוס לחס יועים וח"י חין זולעין כ"א על ככר אחד שלא להכניס כבוד ע"ש צענה. ז"ל (כו)

בני זבל זולעין צ' ככרות צענה שהן דורשין לחס מענה צל"י זולעים על אחד שלא להכניס כבוד ע"ש צענה. (יע"ש)

בני ח"י זולעים על ככר אחד וכו' צ"ב זולעים צ' ככרות וכו' ח"א (כג)
צ"ח קי' רכ"ב כחוב החילוף הזה ונקע החס כגיר' היע"ש והל"ח מעוס לחס מענה. ואחרי החילוף כחצ: והלפה רווחת היא בכל מקום ערשין זולעין צענה וצ"ח אללא על עמי ככרות וזליל פקח על אחת וחלי והן כמו ז' ככרות מעוס לחס עוני שהיא החזית, ונראה שבס צל"י צוקוס שלא היו זולעין צענה כי חס על ככר ח' אללא זליל פקח היו זולעין על אחד ועל הפרוסת, וצ"ח צ"ד ע"ב וכן צמד אר"ס קי' חצ"ה הוצא זה החילוף ומפרש שאנשי ח"י צפחה זולעין על ז' אחת עלימה ולחת פרוסה מפני זה הטעם ואנשי מזרח זולעין על ג' ז' עלימה ולחת פרוסה, ומנהג ח"י צפחה מוכח מירושלמי פרק ע"ב (עיין צל"י הגדול ה"פ. רימ"ש) ועיין צעור, ולענין דרשות אחרות על לחס מענה עיין עאלמות פ' צר"א.

בב. ח"מ פורשין כפיהם צמנחה צעניות וצ"ב וצ"י ח"י חין פורשין אללא צעחית כ"א ציוה"כ ד' פעמים ציוס. ז"ל (כ"ד)

צ"ב פורשין כפיהם צמנחות וצ"ב צעניות וצמנחה וצ"י ח"י חין פורשין כפיהם אללא צעחית יע"ש.

צ"א חין פורשין כפיהם אללא צעחית וציוה"כ צעניות. צ"ב פורשין צמנחות וצ"ב צעניות. ח"א (כ"ד).

בענין זה עוד לפנינו הלוק' קי' ל"ה לנוסח' ה"ל ז"ל: ח"מ הכהנים נושאין כפיהם ג' פעמים ציוס הכפורים וצ"א ד' פעמים צעחית מוסף מנחה ובעילה. ע"ב. ח"ב צעחית פליגי ע"א מושאין כפיהם ציוה"כ צעחית מוסף ובעילה, וצמנחות וצ"ב צעחית ומנחה, וח"י צמנחות וצ"ב חין נושאין כפיהם אללא צעחית חכן ציוה"כ ל"ב ד' פעמים. והנה מה עכחוד צוקוס' ח"א צמנחות וצ"ב צעניות פירותו צמנחה לפי ערשין ובעילה צד' חמניות, ומה עכחוד צוקוס' היע"ש צעניות וצמנחה חדל קחתי ומלח וצמנחה הפירוש לצעחית דקיקיט.

המעניות הראשונות מפרק הריביעי דעס' חמנית הן מדברות ומנהגי זמן הקדום צחיות ישראל על אדמתו, עד שהלכה סח'. וכן נאמר בהלכה הראשונה צל"י זמן מן הזמנים היחם נשיאח כפיס ד' פעמים ציוס. וכן מורה לעון המוספתא עם פ"ג וחכ"א צמנחה ובעילה לא חיס עם ל"ב. והנס צצלי חמנית כ"ז: הקשו חמניות

ואמצאותו מי איבא מוסף ותיכא חקורא חקורא. אכן צירוף לחי הצינו המשנה בפעולה
שהתפללו צומעדות וצומעניות לצור חגלה חקמה והיא נקראת מוסף וז"ל הירושלמי:
את ש"מ הלל ש"מ שומענין צומעדות ושומענין חרצב וכו' וצומענות חכנית
פ"צ צומעניות לצור כהנים נחלים כפיהם ד' פעמים ציום מה שאין כן צומעניות
יחיד וכל דרך זה פ"י הרומז המשנה צידון הצומעדות ועיין פ"ה מה' בלי המקדש
ה"ד וצפול האור פ"ח דצרכות שהוכיח מן הירושלמי שאותן כ"ד צרכות דצומעניות
התפללו בפ"ין מוספין, ועיין חגלה כ"ב פ"ח שנקראה חפלת הצומעניות מוסף. והנה
עיקר הפלוגה צמנין הכ"כ ישינית צומענות חכנית פ"ג וז"ל צנ' פרקיס וכו' ד'
פעמים דצרי ר"מ וחכ"א צומענה וצומעילה לא היה עס כ"כ ש"ל לצמוד לשרת צמס ה'
הוא וצנוי מקיש צנוי לו מה הוא מצומד ונשיחת כפיהם צוקר אף צנוי וכו'.
והנה הנהגת העם היה צל"י כקחם משנה וכו"ו לשאת כפיהם צנ' פרקיס ד'
פעמים ציום אף שלא יקר המנהג הזה צמניי החכמים כאשר העיד ר' יוחנן באמרו
נהגו העם ועיין צנוי עס, וזהו שכתבנו הצומענות הצנוי גם כ"כ צמאר חפלות
צומעניות לצור, ואף כי צד' חכניות שלא דצרה מהם המשנה כלל וכלל, וחזר מנהג
ח"י להיוצא צמקס עם החכמים צומענות וצמניי' אף ציוה"כ מומת קדושת היום
ואכרון צומענות כה"צ בכל היום נהגו כמנהג קהם מזה"י דצומעניות לשאת כפיהם ד' פעמים.
אכן צצול לא שחו לצס לדצרי קהם החכמים צומענות וצמניי' ושמו לציקר
דצרי ר"מ לשאת כפיהם בכל חפלה ורק מוסס סכרות אמרו שלא לשאת כפיהם צומענה
בכל יום, וגזרו צומענות יוה"כ כמי דצומענה דלית' צכל יומ' גזרו ציה רצקן וכשאו
כפיהם ציוה"כ צמחרית צמוסף, וצומעניות וכו"צ כשאו כפיהם צמחרית וצומענה
באמאר הע"ס עם, והאידל' מ"ט פרטי כהני ידיהו צומענה דצומעניות כיון דקמוך
לצקיעת חומה היא חפלת כעילה דמיח"א ומיירי צומעניות שאין צהס כעילה וכ"כ
דצי צמדקס קי' קפ"ט, ועיין קוטס ל"ט ע"צ צומענה דצומענות חכמי אמרי . . . צומעילה
דיוה"כ חמי אמר וכו' מומעט שאלו כצר היה המנהג לשאת כפיהם צמאר חכניות צומענה
חזל לא ציוה"כ צמחרית צומעילה וכ"כ ר' עמרם צמידורו דף י"א: כהנים נחלים
כפיהם צמחרית וצמוסף וצומענה על חכניות חוץ מן מנהג על יוס הכפורים וכו' ועיין
ח' קוטס עם ד"ס צומענות וד"ס צומעילה אכן מלשון השאלות פ' צמולותך וחוכבן
שאלה כראת צומעניות לצור צומענה וגם צומעילה חיו נחלים כפיהם, ולפי זה מוסף
הוא דלמרי צמ"ס והאידל' צומענה וכו' גם על חכניות שיש עם כעילה כגון יוה"כ,
וכשאו כפיהם ד' פעמים ציוה"כ כמנהג ח"י, וכן מומעט גם מלשון צה"ג הלכות
כהנים ע"ט וצטור חו"ס קפ"ט וצמלטי הגזורים חכמי פ"ד.

בג. ח"מ אין שומעין את הצומענה עד ה' ימים וחל"י חמי' צן יומו ח"ל כ"א
לקרבן. ז"ל (כ"ח).

צני צכל אין שומעין צהמה שכולדה עד ה' ימים צני ח"י שומעין אותה צין
צ"י צין שאינו צן יומו ח' ימים לקרבן; יח"ט.
צני ח"י וכו' דלא צמיקן ח' ימים חלא לקרבן צ"צ אין שומעין וכו' עד ח'
וכו'. ח"ט (כ"ה).

כבר אורנו צפי' צ' שצ"י פקקו כקחם חכמים דפליגי על רש"ג ולא חשו
לפ' נפל ובשנת קל"ו ע"א העמידו הצריית' דעגל שכולד ציו"ט זכלו לו חדשיו והוא
דוחק ויש לעיין היטב צירושלמי ריש זילה הנב עמאך עסיים ובשלטי הגבורים פר"א
ובתב"ש יו"ד סי' ט"ו. והנה הצ"י ציו"ד סי' ט"ו הניח צשם הא"ח שאיזה גאונים
מתירים בהמה שזולדה זו ציוס ועיין פ"ח סי' ט"ו ציו"ד שקצר לנאלא רליה לזה
צדצרי הש"ס חולין קט"ו ע"א מדאסר רחמי' מחוסר זון לגזרה להדיוט שרי ודחה
הרליה. והנה רלינו צשנת שס שגם צנית צנו של אחד מן האנורליים החשובים צריה
דר' אידי צר אצין אכלו מן הבהמה קודם ח' ללידתה, ורק ר' פפא ור' הונה
צריה דר"י החמירו על עמאם וכונעשיהם עשו אכשי צבל. ואולי שצנו של ר' אידי
היה ר' ששח או ר' יהושוע שאמרו עליהם צפקחים ונ"ע ע"א שהם צני סמיכי, ואולי
עלו מ"אי והחזיקו מנהג א"י אכן יש שס גרסאות, סמיכי ס"ד אלל רלויין לקמייכה.
כד, א"מ אין וזכירין וזון צצרכת המזון וצני א"י עושיין מזון עיקר.
ז"ל (כ"ט).

צ"צ א' נצרך שאכלנו ואין א' על המזון צא"י אומרים מזון עיקר שהכל
טפל למזון. יש"ש.

צא"י ומצרכין על המזון שאכלנו ומשלו שעושיין המזון עיקר צ"צ א' נצרך שאכלנו
משלו ואין א' על המזון. א"מ (כ"ו).

רליה לחילוף זה מן הצבלי ומן הירושלמי שהסיתו לפי תומם המעשה דשמעון
צן שטח ויבאי צצרכות פ"ז, ובמורלת לשון הירושלמי מניח צספור הזה הלשון שבו
צרך שמעון צ"ש וז"ל קצב כקא ומר נצרך על המזון שאכל יבאי וחצריו א"ל עד
כדון אח צקשיתוך א"ל ומה נאמר על המזון שלא אכלנו אומר הצו ליה דליכול יהבו
ליה ואכל ומר על המזון שאכלנו ע"כ ובצבלי צצרכות מ"ח ע"א יהבו ליה כקא לצרכי
אומר היכי אצריך צרוך שאכל יבאי וחציריו. וצצ"ר פ' ז"א הוצא הסיפור קלח צלשון
הירושלמי וז"ל אומר מזוב ליה צרך, אומר צרוך על המזון שאכל יבאי וחציריו וכו'
ועיין קהלת רבה. והנה גם צמשיה צצרכות פ"ז צצבוא אומר נצרך לה' על המזון
וכו' כענין שהוא מצרך כך עובין אחריו צרוך ה' אלהינו וכו' על המזון משמע
צקטת האי דוגנו' לאחרונה צצנוסחאות כשונצרך צצבוא אצל צענין על המזון תמיד
מצרך בן אף כשונצרך צב' אומר צרוך על המזון, וצב"י מייכען הנירס' גם צמאס
אומר נצרך אלהינו על המזון שאכלנו, ויש להקיש על כולם שאמרו תמיד על המזון
וצמאח כשמזכיר שס שמים כמו צעשרה וצקינוף יוחר גדול הנוסח' מיושרת נצרך לה'
על המזון שאכלנו . . . ורק כשונצרכין צשלשה ולינו מזכיר שס שמים אומר ר' יוחנן
צצבלי כ' ע"א שהאומר על המזון הוא צור. לפי שלא הזכיר שס המניב אשר אכלו
משלו אצל כשאומר קחם שאכלנו משלו משמע צרוך הוא אשר אכלנו מידי וכל מה
שאוכלים משלו הוא ועיין צצש"י, ובכל זאת רואין אלו מחילוף שלפנינו שצא"י לא

זזו ומנהגם שהוא כקחם לשון המשכה והזכירו מזון צצצרכות הזימון.
ומה שכתנו טעם צחילוף למנהג א"י שעושיין מזון עיקר שהכל טפלה למזון,
הנה רלינו צב"מ שמחנת השיצות א"י ופירוטיה אחד דקדקו צזה, והלא שמו לכלל

שהכל עולה למזון. וגם חכמי א"י כיוו ר' חייא צרכות ו"א ע"צ אור שפת פורת
 כל מיני מאכל וצירושלמי שם פ"ה ר' חזא אכל תורני עם פסחיה, ונפת הצאה
 צבקי' הביאו צרייה' דר"י הגלילי אור דלאחר המזון טעונה צרכה לפניה ולאחריה
 אורי וביין יחידי ורצין עליגי עילוי נעמד כרצין וכונה טרחו הראשונים להעמיד
 הא דר' עמא צרכות דדברים הצאים שלא נחיות הסעודה צורך הסעודה עיבדין
 צרכה בין לפנייהם בין לאחריהם צעיטה נכונה והביאו רביה ון הירושלמי, עיין רצינו
 יונה וסנו"ג.

ובעיקר נוסחת צרכת המזון כאשר היחה ציוויים קדוונים הלא כבר כתב הרמב"ן
 בהשגותיו לס' הנוחות שורש ראשון שאין מטבע צרכות המזון ון התורה אצל כלטויין
 ון התורה לצרך אחר אכילתו כל אחד לפי דעתו, ונאו הנציאים ותקנו להם
 נוסח וכו' ונראה שעיקר הנוסח היה צרכה קלרה כוללת תודה על המזון. . . ואח"כ
 כאשר הרחיבו דור ודור הנוסח כמבואר בצרכות ו"ח ע"צ שמו צרכה אחת למזון וצרכה
 לצרך צבני עלונה ורביה לזה שצרכת הזן וצברכת הארץ כמלא צפון תודה "על המזון,"
 ואפשר שפני שעיקר נוס' הצרכה היה על המזון נקראו כל הצרכות אחר האכילה צרכת
 המזון, וצרכות ו"ח ע"צ צרייה' וצרכת זו צרכת המזון לפי גרסת כ"י שאריו ואם
 נוסח' זו אינה מוטעת לצרכת הזן שפיר קרי צרכת המזון צערות לפי שמיוקדת
 על המזון. ועיין ר"ז: פ"ק דכתובות צענין צרכת חתנים. . . ויש לומר שצחחל'
 צרכת הזיוון לא היחה נטונה כלל ומשאר צרכת המזון אלא שצקיבון שלשה לכל
 הפחות אור אחד צרכו או כצרך (ועי' צמשה סם) כמו שהתקינו לוור צחפלה
 ואחרי כן ענו וצרכו צרוך וכו' על המזון שאכלנו, ויש להשיח לב למאמר רבי
 "צרכת הזיוון מנדלו לה' אחי צקיי". . . ועיין צסידור הגיון לב וצביאורי
 הר' לאכדסהוט.

היולא לנו מזה שגם צנוסחאות של צ' צרכות הראשונות העתיקות נראה שמאוד
 מאוד שמו המזון בעיקר צא"י כמאמר החילוף שלפנינו.

כה. אחשי מזרח אין רואין טבעת קידושין וצני א"י עושין טבעת קידושין
 גמור. ז"ל. (ב')

צ"צ איכס רואין טבעת קידושין צא"י רואין טבעת קידושין. יש"ש.

צא"י אומרים טבעת קידושין גמורים צ"צ אומרים אין טבעת קידושין גמורים
 ח"ח (כ"ז)

צש"ל דף י"ט אית': א"ו רואין טבעת קידושין וצני א"י אין רואין טבעת
 קידושין ונכוחה להלן שעיקר גרסת החילוף לא כדברי ש"ץ. וצבירוש זה החילוף היה
 נראה לי מראש צבא"י היו מקדשין צעצעת הבס שצנוסנה וצחלמוד מלינו תמיד קידושין
 צכקף וצשוה כקף ואין זכר לטבעת, משום שגם הרומיים שהיו שוככים צחוכס צא"י
 היו מקדשין צעצעת כאשר יספר פליניוס הקופר הרומי לבן גס צני ישראל צא"י
 הנהיבו כן ולפי זה היה אפשר לוור שצני צבל לא היו מקדשין צעצעת. אכן זה הפירוש
 צעל גס לנוסח' הש"ץ גס לשאר הנוסחאות השלשה, שצחנות מלינו שצומן הגאונים
 צצבל היו מקדשין צעצעת שצעערי לרק דף י"ח ע"צ סי' י"צ צחשונה: היה מקבל קידושי

צחו צביה"כ והיו תלמודי וצני ר' נתן יושבים בלדס פתח שמעון ואמר תהיה צחק מקודשת לי בצעעת זו ולמדנו מזה שהיה דרכם לקדש בצעעת ואולי שהיה דרכם לקדש צביה"כ, גם לשון החילופים יהיה קשה לפי זה מהוא רואין עצעת קידושין. לכן כאמר שבא"י כיון שנהגו לקדש תמיד בצעעת היו אומרים ופוסקים להלכה שסתם נתינת עצעת צמדצר עמה קודם לכן על ענין ועסקי קידושין אפילו שצעעת נתינת העצעת לא אמר ולא מידי הוי קידושין גמורין כר' יוסי צמטנה דמ"ט פ"ד ה"ז היה מדצר עם אשה על עסקי גיטה וקידושה ונתן ולא פירש ר' יוסי אומר דיו והלכה כדצרו. קידושין ו' ע"ב, ונהגו כך ג"כ צמטנה אפילו לא היה מדצר עמה ודנו וראו את נתינת העצעת קידושין גמורין וכן צמטנה היה הנהגה באיזה מקומות עיי' ש"ו רשב"א סי' אלף קפ"ט וז"ל. שאלה אשה שהיתה משודכת לראובן וכו' ולא רלה חמיו להושיצה עמה עד שיתן לה עצעת ונתינת עצעת אללם כנתינת קידושין וזה פשוט אללם וכו' חסובה כל שהדצר מפורסם אללה שנתינת העצעת סתם צמורת הקידושין היא גם זו וודאי שהיתה משודכת לו וקבלה עצעת סתם ה"ה מקודשת וכו'.

אכן צבזל לא היו רואין ודנין סתם נתינת עצעת בקידושין גמורים שסם רק נחחדש המנהג לקדש בצעעת. וזה נתישצ לי הנוסח' נתינת הקידושין שאומר "בצעעת זו" ובכל התלמוד לא מצינו כזאת אלל סתם "הרי את מקודשת לי" אדרבה צירושלמי דמעשר שני מפרש מהו דפליג ר' יהוד' אדר' יוסי ואומר מהו לריך לפרש זה גיטך וזה קידושך, והלא אכן פסקינן כר' יוסי דאין לריך לפרש. והנה אף שלא מצינו דבר זה שריך לומר "בצעעת זו" דצדרי הראשונים אלל הכלבו כתב כן הלא ראינו צמ"ח ש"ץ ה"ך שבזמן הגאונים כבר היה דרכם לומר "מקודשת לי בצעעת זו" וע"פ הדברים האמורים נתישצ לי המנהג, כיון שסתם נתינת עצעת למשודכת לא היה אלל הצבליים סיומן ואות הקידושין בגמורים, וודאי צין כלי כסף וכלי זה שהיו נוחיין לקבלותו צבזל כדמשמע צב"ב דף קמ"ו ע"א היו שולחין למשודכת גם נזמים ועצמות, והואיל וכן בקידושין עזמן כיון שהנהיגו צאחרית הימים לקדש בצעעת היו מפרשים דצריהם צעעת הקידושין ואומרים שבצעעת זה הם מקדשים, שלא לכנות עזמן לכלל ספק.

ולפי זה גי' הש"ץ צבילוף צטלה, וע"פ שלשה עדים המזכירים החילוף יקום דבר שבא"י רואין עצעת קידושין וצבזל אין רואין; וצמטנה לפי גי' הש"ץ היינו לריכין להפוך הדברים ולומר שצבזל צצביל שהיו חוששין לקבלותו כמאמר ר' הונא ורבה בקידושין ב' ע"ב וחשו שצבזל צצביל שהיו חוששין לקבלותו כמאמר ר' הונא חשו לנתינת עצעת סתם שהוא לשם קידושין, וזה רחוק, ועוד צמלת רואין לא משמע כן.

ועיין דצדרי ידידיה האלכסנדרי צס' חיי יוסף שנתן טעמים לונה שנתן פרעה העצעת ליוסף ועיין צתיקוני זהר סי' ה' וצבזל.

כר' א"מ פודין מעשר עבי ונטע רצעי צמעמד שבים צבי א"י אין פודין אלל צבי. ז"ל (צ"א).

צ"צ מעשר עמי ונטע רבעי אין פודין אוחו אלל בני צא"י פודין אפילו באחד יש"ש.
יפה העיר הרב ר' מיכאל שענגוט נ"י של"ל מעשר שני במקום מעשר עמי,
דלא מלינו פודין למעשר עמי. והנה נוסח' הל"ל עיקריה, דלפי נוסח' היש"ש יחמירו
צ"צ יותר צענין מעשר שני אשר עיקר מלותו מן התורה בארץ מאנשי א"י וזה
רחוק. והנה מה שאמר בנוסח' הל"ל צ"צ פודין המעשר צמנמד שנים היינו הצבל
עם לוקח צקי אחד, ובני א"י כוהבין צב'.

וצמנמה מ"ש פ"ד מ"צ קחני את שדמיו ידועין יפדה ע"פ עד אחד ופי'
הר"ש ע"פ שמו' לוקח אחד וצמנמה הירושלמית הגי' ע"פ אחד והנה גם צירושלמי
אית' ר' סימון חמיי' פירין לר' חלקיה וזהו וודאי בשדמיו ידועין דל"ל לר"ך ב'
כדקחני צמנמי' עם זאת שאין דמיו ידועים כפדה ע"פ ג' ור' יוחנן מפרש צמ'
אפילו אחד מהם צבל או גוי וכן אית' צצריית' סנהדרין י"ד ע"צ עיין ס. . .
ויש לומר שהחלוף שלפנינו מיירי צשאין דמיו ידועין, דל"ל אין מי שמלר"ך מעמד
ג', וצבל היו כוהבין צמון הזה לפדות ע"פ אחד, כיון שאיכו רק מדת חסידות לפדות
צומ"ה צשוויי ואלך כי צחולה ללר"ך, והגאונים התירו לפדות אפי' ונה צפרועה ועיין
צמו' עם ד"ה נטע וצר"מ ה' מעשר שני פ"א הי"ד ופ"צ הי"ב.

וראה לזה מה שהוסיף כאן דין נטע רבעי למעשר שני, וצמנמה מ"ש פ"ה
ה"ד מלר"ך שלשה צנטע רבעי צין דמיו ידועין צין שאין דמיו ידועין ועיי' צר"ש
שם וירושלמי שם ר' הושעיה מפיך ג' אסתוונקסי ומפיך על פיהם; אכן צמון הזה
לא חלקו צבל ופדו גם נטע רבעי צא' וצא"י החמירי כמנהג הישן לפדות צלשה.
(כז) א"מ כותבין צנטע מי' מעשר אוחיות וצא"י מעשר עשרה אוחיות ל"ל (צ"צ)
צ"צ כותבין שחיס צנטע מעשר עשר צא"י כותבין שלשה מעשר עשר. יש"ש.
צ"צ כותבין שחיס מעשר עשר די תהויין די תלציין צא"י כותבין שלשה מעשר
עשר א"ח (כ"ח).

החלוף הזה איתא גם צצ"ק סי' י"ב, וכבר העיר ידידי ר' שמחה נ"י צסס הר"ב
קורניל שהכוונה על שני או שלשה יודין צמלות תהויין ותלציין, ומנוסח הא"ח
הראינו כי הפירוש הזה אמת ולחם יגע הרב המוליך לאור שו"ת ע"כ אה עלמו
צפי' רחוק. והנה ידוע צצא"י היו כותבין החיבות מלא ושמו אס למקרא, והלא
ראינו גם צירושלמי שלפנינו הבחיצה לרוב מלאה גם צפסקוקים שהוצאו עיין צמוצא
לירושלמי לרז"פ קוק פ"צ וגם צמס' קופרים צעניכי המקורה כחצו החיבות מללות.
לכן גם צנטע פטורין כחצו היוד הנקפת.

וצביטין פ"ה ע"ב אמר חציי מלר"ך לכחצו ג' יודין. מזה כראה שהיה המנהג
רופף צין צני צבל, ומה שאמר עם שלא לכחצו לימהך ציר"ד ואיגרת ציר"ד, מורה
עם צחיבות ההן לא כתישנ עוד מנהג, ואפשר שחצו המלות ההן מללות ג"כ
ע"פ מנהג א"י. והנה צעירוצין כ"ג ע"א צני גליל דלא דייקי צלישנ' צני יהודא
דייק, ועיי' ירושלמי מגלה פ"א ה"ט וצצבלי גיטין ס"ה צי' פטרוה דריו קיימין פיטרוה
לא אמר כלום א' רצח ר' נתן דצצבלי הוא ודייק צין פטרוה לפיטרוה, תנא דידן
דצר א"י הוא לא דייק. ועיין ראפ"פ צנה"ע תקל"א 987 והנה רוב הישיבות צא"י
צגליל סיו ולא דייק, אכן רוב דרי צבל מיולאי ארץ יהודה ודייק' צלישנ'.

כח) ח"מ מקדשין החתן צו' זכרות וזני ח"י צנ' ליל (כ"ג).

ז"צ מצרכין את החתן ז' זכרות וזח"י ג' זכרות. יע"ש.

מלשון החלוק זנוקס הל"ל נראה שהכוונה על זכרות הנישואין שהיו לזוהרים
זעמח הנישואין לא על הזכרות זעמח ימי המעשה כשזלו פנים חדשות ולשר פליגי
בהן לזורחי זבלי כחזות ח' ע"א.

והנה זכרות הנישואין אשר לפנינו זלשונס זה כתקנו אחר הסרצן ואין לנו
יודעין זכירור הנוקס' הקדומה. הן אחת זכרות עלינו שהיו העס מצרכין את החתן,
ונפר"ח פ' י"ז הש"ץ עומד וזנרד את הכלת, וימים רבים לא היה עוד מנהג
זרור והלא ספרו עס זגמ' דלוי זנרד חמט, ר' תחליפ' זר מערצ' זנרד עית אריכתא,
ר' אפי זנרד עית, והנה זכרות אשר זרל היא קדומה ועיקרית ורליה לזו מה
זלמרוה זבל ז' ימים, ולחרי החורצן הוסיפו זה; וקלת נראה עגס השמחה זעמחו
היתה זכרה זפני עלמה ולולי התחילו זזחת הנוקס' זכרות עמה חמט, וזכרות
הימים רק הזכירו השמחה זעמחו זכרות העזון, וכזר הקשו על מה זלמרו עס זגמ'
„זנרד שהשמחה זעמחו" דזעמח שהיא זכרה זפני עלמה מדלל קאזר „זכיר
שהשמחה זעמחו" עיין זלזודרהס. אכן זעלחות דר"א פ' חיי טרה חית' מלי
זכרות חתנים ח"כ דלמרי אשר זרל וח"כ דלמרי שהשמחה זעמחו; ולס הנוקס,
היה היתה לפני ר"א זגמ' קשה הדזר לומר זלמרו על ההזכרה היה זשהיא
עיקר זכרות חתנים (וזכ"י השלחות אשר זיר ידידי הרז רעזח"ה ג"י וכן זכ"י
פעטערקזבורג גרס זעלחות, ח"כ דלמרי אשר זרל הלי דקלמרי זעבל זרל ול"ד
שהשמחה זעמחו, והכוונה זפן הרלשון זלמרו זרל היינו עס כל זלר הזכרות
השייכות לזו זקדר הזוזכר זגמ' זמחיל זכרות זעבל זרל הן הנה נקרות
זכר' חתנים וח"כ דלמרי זכרות השמחה זעמחו היה עיקרית ונקרחת זכרות
חתנים).

ועל דבר הזכרות הרלשונות זעבל ולשר ילר זכר כחז רע"י זפני לזחזות
וזפרדק והזילו החו' זערכי פקמים ק"ד ע"ז ד"ס חוץ, זעכרות זעבל זרל ולשר
ילר ח"נ מצרכות הזיווג, ולולי זלל היו נוהגין בהן זח"י.

ולול דברי רע"י הייתי לומר זעכרות יולר הלדס עיקרית וזכרות אשר ילר
היא הנוקספת ולזונה מורה שהיא זזמן אחרון ועוד ל"ל עגס זכרות עזס חטיש
זתקנה זימים המלחורים כי ח"ן לה ענין לזכרות הנישואין חלל להעלות זכרון
ירושלים על רלש השמחה ולולי היה להס תקנה וסימן אחר לזו כמו זלמרו
הלמור' הירושלמי ר' ילמק זכ"ז דק ס' ע"ז על רלש זמחתי זה אשר מקלה
זעזלש חתנים ונראה עזזר מונהג ידוע ונהוג זימיו אכן רז פמל לומר ליה
לזניי היכי מנח ליה והעיז זעקוס תפילין, זעמח זעלל ר' פמל על ענין
המנהג היכי הוי, גס הוסיפו זכרות אשר זרל זכרון ירושלים ככ"ל ואין לזרד
לזכרה זפני עלמה זענין זה. גס יש קלת רליה עתיקון זכרות עזס חטיש זלמרו
לפי שקיום הזכרה לוקח מצכרות הספערס; ח"כ נשארנו ג' זכרות 'ולר הלדס,
עמח חמט (ועליה נרעז זפרד"ל ככ"ל) ולשר זרל, ויש לומר זעזח"י החזיקו

צמחה הקדמונים והיו אומרים אלו הב' צרכות וצצבל היו אומרים כל הקדר כמו שמזכירו ר' יהוד' צמחה.

ולולא שהלשון צ"ל מורה שכוונת החלוף צרכות שהיו אומרים צענת הקידושין והחופה הייתי אומר שצעבין הצרכות צו' ימי המשחה פליג מנהג הצבליים עם אה"י דהנה מלאתי צמלותות שם ר' אשי איקלב לבי ר' כהנא יומא קמא צריך בלהו מכאן ואילך אע"ג דאיכ' פנים חדשות לא צריך אלל חדא אמינא ליה והא איכא פנים חדשות א"ל לא (צב"י וצב"י פ"ב חסר תיצת לא) חזיקן רבין קשישי דעבדי הכי אשושי שמחה צעלמא הוא וצחדא קניא. ע"כ ועיין צמו' כתובות שם. מכאן נראה שצצבל היכי דאיכא פנים חדשות היו מצרכין ז' אכן ר' אשי ראה שרצון קשישי לא היו מצרכין ז' ואולי היו מחזיקים צמחה א"י ומצרכין צפה"ג ואשר צרא ושהשמחה צמובו.

ובוד יש להעיר שצמלותות גרם צסיוס צרכת ארוסין ע"י קדושין וחופה ומסיים מקדש ישראל ע"י קידושין וחופה (צב"י גרם מקדש ישראל) ועיין צר"ן כתובות פ"ק וצטטה מקוצלת, ונראה לי שמפני מנהג יהוד' לצבול ארוסתו כתובות י"ב ע"א ולצקור זכרון מנהג הגרוב הזה תקנו אה"כ להקדים צצרכה החופה שהיא מדרצון לקידושין שהם דאורייתא ואמרי ע"י חופה וקידושין, כדרך שהכניסו צצרכה גם הענין ואמר לנו את הארוקות עיין רל"ש פ"ק דכתובות סוף קי' י"ב ומטעם הזה ולצקור מנהג יהוד' נהגו לקדש צצכיתסת לחופה ולא קודם לכן וצירושלמי ריש כתובות ר' מתנא צציד לצרת' בו' ועיין צר"ן שם.

כ"מ. א"ע ש"ץ מצרך צרכת כהנים וצא"י אס אין שם כהן ז"ל (ז"ח).
צ"ב ש"ץ מצרך צרכת כהנים צקהל צא"י אומר ושמו שמי על בני ישראל שאקור להזכיר את השם אה"כ היה כהן יע"ש.
צא"י אין ש"ץ מצרך צקהל צ"ב שאומרים שאקור להזכיר אה"כ היה כהן צ"ב ש"ץ מצרך צ"ב צקהל א"ח (ז"ח).

לפי גי' ה"ל מנהג א"י שכהן ש"ץ מצרך אס אין שם כהן אחר כפשתו המשנה צצרכות אס אין שם כהן אלל הוא (אעפ"כ) לא ישא את כפיו ואס הצטמחו (שלין דעתו מעורפת) וכו' ראשי (כלו' צלין שם כהן אחר) אלל אס יש כהנים אחרים אינו נושא כפיו עמהם וכן אית' צהג"מ וכן הציא העור אר"ח צסי' קב"ח צסס הר"מ ארוטנצורג, וצירושלמי אית' א"ר חסד' ור"ך הכהן שיהי' ישראל אלל אנשי מוצת אפטר שפרשו המשנה שרק אס אין שם שאר כהנים לא יצרך מפני שאימת לצור עליו ועיין צרש"י, אלל עם שאר הכהנים יוכל לצרך, אלל זה הפירוש רחוק, ואין לנו אוח על זה המנהג צין אנשי צבל, לכן נראה שגי' ה"ל מוטעת היא ור"ח צצורה לצד שצמנהיב ש"ץ קי' י"ח והוצא צצור אר"ח קי' קב"ז הוצא החלוף צצוסח' היע"ש.

והציאור צזה כי צא"י מקום מושב רבי הכהנים היו מדקדקים צזה הרצה שלא יאמר איש זר אף שהוא ש"ץ צצרכת הכהנים וגם העם צא"י היו כהוגים כך שרק מפי הכהנים תלא הצרכה אלל צצבל נראה שהש"ץ צצמרו אר"ח צצרכו אומר כל צצרכת הכהנים, ולמדנו מלשון החלוף צצוס' המנהיג והיע"ש דגם צא"י היו אומרים צצרכו

צרכה וכו' רק היו מדלגין צרכת כ' ומסיימין ושמו את שמי, אולם צבצב אמרו הכל וגם הפסוק ושמו את שמי וכן נראה מסידור ר' עמרם, ודלא כרש"י שכחצ שאין אומרים הפסוק ושמו עיין בטור או"ח סי' קכ"ט. ואית' צו"ת מהר"מ מרוטנבורג סי תרמ"ח: שהזכר' אלהינו וכו' אינה כלל מטופסי הצרכות שתקנו ק"כ זקנים וכו' וחוספת היא שהוקמו צדורות האחרונים ולא ידעתי מתי הוקיפוה וכן מלאתי כחוצ צב' ר' עמרם ע"ש ודבריו מיושרים שוודאי צראשונה כשהיו מצרכין צ"כ צבל יום וכהנים מלויים הם היו אומרים צ"כ בין הודאה לשלום והעם לא אמרו ולא מידי ואחרי כן כשאין בהן לצרך תקנו לומר או"ח. ואולי שצימים הראשונים ההם סיימו צרכת השלום חמיד בתיבות "עושה השלום, וכן נמלא צמפרים אשר מקורם צא"י מט' סופרים פ"י ויקר' רצ' פ"ע, ואחרי כן אם אין צרכת כהנים תקנו לסיים המצרך את עמו בשלום כדי להזכיר הצרכה ועיין סידור הגיון לב דף ל"ז.

ל. ח"מ מתירים פת של גוים בהשלכת קיסם לתנור וצני ישראל אומרים ל"ג. (מ)
צ"ב אומרים פת שאפה גוי ואוכלים פת גוי וצלצד שיהי' ישראל משליך את העץ בתנור צא"י אוקרין שהעץ לא אוקר ולא נחיר אימת החירוהו צמקום שאין דבר לאכול ועשה יום או שנים שלא חבל ויש צלום החירו לו כדי קיום נפשו צלצד שלא יהא הפלטייר מוכר צער צחוחות ואע"פ שהרי הוא כתצטיל (יש"ש).
(חקר חא"י) אוקרין פת שאפה גוי אפי' השליך ישראל עץ בתנור שאין העץ אוקר ואין נחיר אימת החירוהו צמקום שאין דבר לאכול ועשה יום או יומים שלא חבל כלום החירוהו לו כדי קיום נפשו צלצד צ"ב אוקרין פת שאפהוהו גוי וצלצד שיהיה ישראל משליך עץ בתנור ח"ח (ל"ג).

התו' צע"ז דף ל"ח ע"ב ד"ה וחתא הביאו זה החילוף בקיבור צני צבל משליבין קיסם לתנור וצני מערב אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד והרא"ש צפ"צ סי' כ"ז מצאו צה"ל: צני צבל נותבין קיסם לתוך התנור וצא"י אומרים קיסם זה מה מעלה ומה מוריד חלא מקום שהתענה צו ג' ימים פת של ככרים מותר משום חיי נפש וצסי' ל"ג שם צני מותר משליבין קיסם לתנור וצני מערב אומרים קיסם מה מעלה ומה מוריד חלא אם שתענה ג' ימים מותר משום חיי נפש והוצא בטור יו"ד סי' קי"ב. וחילוף זה הוצא גם בחידושי הרמב"ן לע"ז ל"ו וז"ל: ובמחלוקת מלינו כלשון הזה אשני מותר אוקרין פת שלהם שאפה עכו"ם ומתירים פת עכו"ם וצלצד שיה' שם ישראל ומשליך עץ בתנור ואשני מערב אוקרין אותה צעץ שהעץ לא אוקר ולא מתיר ואימתי היא מותרת לו צמקום שאין דרכן לאכול צעשה ג' ימים שלא טעם כלום ע"כ וכצד הצלנו רחיה שאין עץ זה לא אוקר ולא מתיר ודברי מחלוקת זה אינם מכוונים ויש שם דברים הרבה שילאו משיטת התלמוד המפור צדינו ואין לנו שומעין חלא לתלמודנו עכ"ל הרמב"ן. הנה צזון המטנה הפת של גוי היה אסור אכן לפי סיפור הצבלי צע"ז ל"ח ע"י כצד הקי"ל רצי צזה ואמר כשהציאו פת פורני לפניו מה נאה פת זה וכצד הצלנו רחיה העם שהתיר רצי וכו' ולא היה וכו' וא"ד צפת דחוק לתלמידים וכצדורין העם פלטייר עכו"ם והוא לא אמר חלא פלטייר ישראל ור' יוחנן אמר אפי' פלטייר עכו"ם ח"מ צצדה חבל צציר לא משום חתנות, וצדף ל"ז ר' שמלאי ור"י נשיאה וכו' צימינו

החיר אף את השת ח"כ קרי לן ז"ד שריא, וגם צצבל היו מקילים קלת ואינו
הוי אכיל פת אבי וזרי ואמרי לא תשתעו צהדי דאינו דקאכיל לחמי' דארמאי, וגי'
הרי"ף צזה מיושרת לא תשתעו וינייה דאינו כלומר לא תאורו ונשמו הלכה צציה"מ
וכן איתא בתשוב' הגאונים עיין צר"ן. וצירושלמי דע"ז פ"ב נמי אמר ר' יונתן פת מהלכו'
של עמנוס היא וכו' והתירוה וכו' אלל כיני והתירוה משום חיי נפש רבנין דקצין
כדצרי מי שהוא ונחיר ובלצד מן הפלטייר ולא עצדין כן (אלל נוהגין היחר אף צשת
של צציה"מ) וכל זה כראה שההלכה הזאת היחה רופפת והמנהג לאסור לא נתפשט
צכל המקומות.

וזו צרור ששונה החילוף היה שונה מנהג וקוונות האוסרים צא"י וידע מנהג
מקומות אחרים שנתירים צצנוס' הרמז"ן שהעתיק החילוף כלשונו אית' צמקוס שאין
דרכן לאכול, אכן צמקומות שנהגו איסור לא התירו אלל משום חיי נפש וכו' אולם
לאצשי צצל היה השלכת הקיסם היחר היוכל מדצד רציני' ע"ז ל"ח ע"צ רשת' דשגר
כברי ואפה ישראל ח"כ שגר ישראל ואפה כברי ח"כ שגר כברי ואפה כברי וחת' ישראל
וחת' צה חתולא שפיר דמי ולפי פשט דצרי החו' עס ההיתר של השלכת קיסם לדעת צ"ב
מוצב הן על פת של ישראל שאפה גוי והן על פת של גוי וכן משמע מ:נוסח' הרמז"ן
ומדצרי הרא"ש שצביא החילוף צקי' כ"א לענין פת של עכו"ם וצקי' ל"ג וכן פסק
הר"מ צפי"ז מו"א הי"ג וכן משמע מנוסחאות החילוף שלצצנינו, ועיין צר"ן וצטור
שמחלקים צזה.

והנה מה שכתוב צנוסח' יש"ש ואע"פ שהרי הוא כתצציל ונשוע קלת שרק היכי
דאיכ' גזירת צישולי גוים התירו אכל לא צפת של גוי זה ח"א לומר שהרי דזוכר
פלטייר צנוסח' זאת ועוד דצא"י אין פסק שמשום חיי נפש התירו פת של גוי כמו
שראינו צצצלי וצירושלמי ועיין צפרי מגדים יו"ד סי' קי"ב על הע"ז פ"ק ז' אכן
מנוסח' זאת כלמד דמה שכתוב צזה החילוף פת גוי צפת פלטייר קומיירי.

ל"א. ח"מ טוענים הכפאים צצצת צכ"מ וצא"י אפילו ליגע צהם אסור למה
שכל מלכות נובעות צהם ל"ל (מ"א)

צ"ב טוענים כפאים צצצת צכ"מ צא"י אומרים אפי' ליגע צהם אסור למה שכל
המלכות מתקיימות. יש"ש.

אפי' אוסרים ליגע צכפאים צצצת לפי שכל המלכות נעשות צהם צ"ב טוענין
כפאים צצצת צכ"מ. ח"מ (ל"ד).

צצ"ח סי' רכ"ב נוכל החילוף הלזה כנוס' הל"ל וצקושו, למה שכל המלכות
(ל"ל מלכות) משתמשת צו" ונ"ש אה"כ והלכת' שייך להלכה שאחריה והלכת' (והלכתח)
שומטיין מנעל וכו'. וצמנהיג ה' חלב סי' ק"מ ג"כ כמו צצ"ח ושם כחוצ כל המלכות.
הנה צמוך הגזירות שגזרו ג"כ צו ציום היה גם מי שהחשיך לו צדרך נותן כיסו
לעכו"ם וכתצ רש"י צצצת י"ז נותן כיסו לכברי גזרו ולא יטלטלנו פחות פחות מד'
אמות ודק ק"ב ע"ב כתצ ג"כ שזאת היחה הגזירה דנותן כיסו לכברי אס היה עס
כברי ולא יטלטלנו פחות מד' אמות; ח"כ משמע שקודם לכן היה המנהג להוליך פחות
פחות מד' ופי' דצרי ר' יצחק עוד אחרת היחה תקון אחר היה לכיס להלינו. והס

לא רצו לגלותה ע"י עס ד"ה והיא הקמח עכתז וז"ל והס לא התירו; ומדברי התו' עס ד"ה צו ציוס נראה שכשתקנו לתת לכברי אפרו להוליך המצות על עוס אופן אחר שמוזכר עס צפ' מי שהחשיך וגם על פחות מד' ד' גזרו עכתבו התוס' כשגזרו לתת לכברי אפרו נמי להוליך פחות פחות. אכן הרי"ף בורק צדצרי ר' יצחק עוד אחרת התירו ולא רצו לגלותה, מזה נשמע שלא אפרו צו ציוס ההולכת פחות פחות אלא שלא רצו לפרסם ההיתר; ואפשר עזה ההיתר השני נתפרסם אלל הצבליים והתירו צבבל להוליך הכיס פחות מד' אף שיש עמו ככרי ולא לחד צשהחשיך אלא אס עכס והוליא כיס התירו כן וכן משמע מצבלי ע"ז ע' ע"א צאיסור גיורא ואינאו לא ידעי דקציר' לן כר' יצחק דאמר מוליכו פחות פחות מד' אמות [אחת היא ההלכה האמורה גם צפ' מי שהחשיך צעס ר' יצחק וכך גרס' הרעצ"א צת"ס והר"ן והרצ צעל חתס קופר צשו"ת לאה"ס קי' פ"צ כחצ דר' יצחק רק צמליאה אמריה למילתא והנה ראינו שהראשונים לא גרסין לה ואדרבא מצ"מ ע' ע"א משמע שלא היה מנהגם להבטיח מליאה צשנת ובלי ספק לא על מליאה לצד ר' יצחק אמרה למילתא].

וצש"ת קי' קמ"ז חסוצה לגאון ושאלתס הא דאזר ר' יצחק מוליכו ד' אמות הלכה כך וענדדין הכי ועיהו צריך ליעצ כל פחות מד' אמות אלל צעמידה אין צכך כלום.

מכל זה נראה שהיו כוהנים היתר צבבל סיכי דליב' הולאה מרשות לרשות ומכ"ס לטלטל המצות צצית לא היו חוששין וצאמת קשה הדבר לומר שהכספים הם כבלים עמלאכחס לאיסור, אלא מליכו ענמשנה הזכירו חמיד המצות כדצר מוקלה ממש ועעס החומר' צא"י נאמר צצילוף מפני שכל המלאכות נעשות צהס וא"כ הם כדצר עמלאכתו לאיסור, ולכן אפרו אפי' ליגע צהס צחומר' יתרה, ומה שהיו חוקרים צא"י צנגיבה הלא מליכו צירושלמי פ' משילין ה"א עמוקלה אפרו צנגיבה.

לב. אכשי מוצר חומרים מקדש השנת וצני א"י ישראל ויוס השנת ז"ל (צ"ו).

צ"צ או' מקדש השנת צני א"י חומרים מקדש ישראל ויוס השנת. יש"ש.

אח"י או' מקדש ישראל וחת יוס השנת צ"צ אומ' וכו' א"ס (צ"ה).

צצילה י"ו ע"א א"ת' עאמר תכא לפני רבי' הצריית' צעס רצי מקדש ישראל והשנת והזמנים א"ל אנו ענת ישראל מקדשי לים והא ענת מיקדשא וקיימא אלא איע' מקדש השנת וישראל והזמנים, ומה יש להקיש עכבל ענת הזכיר גם ישראל וזאת היתה כוסח' א"י אשר לא רצה רבי' לקיימה, וכן נראה מנפ' קופרים ספ"ג הציא ג"כ דחומרים צשנת רק מקדש השנת והולך ג"כ לתת עעס למה אין חומרים ישראל וחולי שראה איזה מקומות עכוהגין כן לכך נתן עעס להלכות, וכראה שהיו דצרי רצי' ידועים אללו. והנה עס צמפ' קופרים אמר העעס שאינו מזכיר צשנת ישראל אלא ענת צלנד שהשנת קדמה לישראל כלומר שהיא הקדושה הראשונה קודמת לקדושת ישראל והיא קדושה צפני עלאה וראשיית, אלל צימים עוצים הולך צחללה לקדושת ישראל ולהיותס לפס קדוש ואח"כ נתן להס חק המועדים לכן מציינין ישראל ואח"כ הזמנים; ורש"י צצבלי פ' מטעס דשנת מקדשא משעה יעי צראשית וקדושתה אינה תלוייה בקידוש הסדש, אלל יר"ע אלו לא נתקדשו ישראל לא היו קוצצין י"ע וצשאלחות פ' יתרו נוטה לפי רש"י שכ' ענת הוא דקא מיקדש כפשיה, והר"ן הרביצ צ' הטעמים.

לג) ז"צ אין תלמיד שואל בשלום רבו זח"י תלמיד אומר לרבו שלום עליך רבי (יש"ש).

זח"י תלמיד שואל בשלום רבו ואומר לו שלום וכו' ז"צ אין תלמיד וכו' ח"ח (ל"ו).
זכרכות כ"ז ע"ב תיבא ר' אליעזר בן חקד' אומר בו' והיחון שלום לרבו וכו' גורם לשכינה שמסתלקת מישראל ורש"י פי' כמו לשאר אדם ואינו אומר שלום עליך רבי וזב"ק ע"ב ע"ב אחר רב עבא חרי תוך כדי דבור הוי כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך רבי ומורי. וכחצ הרח"ש זפ"ד זכרכות זכירושלמי משמע תלמיד אינו כותן שלום לרבו כלל דגמקין זכירושלמי נהיגי בזיבוי דלא שיל זעיר' זשלמא דרבה ומקיימי זכפשייהו לרובי כערים וכחצו מיה' זגמ' דידן (רפ"ד דזכיר) אמרינן תוך כדי דבור כדי שאילת תלמיד לרב ע"כ. והנה גם זכירושלמי רפ"ד דזכיר אית' אז' זר זר חנא זשס ר' יוחנן כדי שאילת שלום זין הרב לתלמיד ויאזור לו שלום עליך רבי וזכזלי נמי מוכח שאומר הני ג' תיבות ושס האומר סס ר"ל. זכירושלמי פ' היה קורא ר' יוחנן וכו' והיה ר"א חמי ליה ומסתמך וון קדמוי אומר הא תרתין מילין הדין זכזלוי עמיד זי חדא דלא שאיל זשלומי וחדא דלא אחר שמועתא זשמי אל כך אינון נהיגין נזיהון זעיר' לא שאיל זשלמא דרבה דאינון מקיימין. מזה אנו רואין שנזבל היו נחנחין ואינן שואלים בשלום הרב וזח"י שואלין כדזר החילוף. ואולי נוסח' אחרות היו לפני הרח"ש.

לד) יצמה שנשאת זלא חליצה וזא יצמה וומדינת היס עושים שיחלוץ יצמה ומחקיימות עם זעלה השני וזח"י מוליאים אותה וזזה וזזה. ז"ל (ז).

זח"י יצמה שנשאת זלא חליצה וזא יצם ומדרי"י מוליחין אותה וזזה וזזה ז"צ עושים יצמה שיחלוץ ומחקיימות עם זעלה. יש"ש.

יצמה שנשאת זלא חליצה וזא יצמחה (ז"ל יצמה) ומדינת היס אפילו יש לה זנים תלא וזזה וזזה הוהיל והיתה עמו זאיסור ז"צ כופין יצמה שיחלוץ לה זשזיל הנכים ומחקיימות עם זעלה. ח"ח (ח).

זש"ז דף ז' ע"ב קי' מ"א אית' החילוף כנוס' הא"ח ושס כחוז וזא יצמה אכן התיבות זשזיל הנכים חקרים שס, אכן הכוונה ג"כ זשיש לה זנים, ושס דף ז' ע"א קי' י"א זשזונה שומרת יצם שנשאת זלא חליצה אס היו לה זנים אס זעלה ישראל חולץ לה יצם ויושבת חחת זעלה שאס אחת אומר תלא זמלאת מוליח לעז על זניה ואס היה זעלה כהן ויש לה זנים אשי' חליצה אינה זריכה ואס מחו זניה תלא וזזה. וזעבל העיעור אוח גט חליצה הוצא זזה"ל זכחוספת' יצמה שנישאת אשי מזרח כופין יצמה שיחלוץ ומחקיימות עם הזעל וזח"י מוליחין אותה וזזה וזזה.

זכידון זה מלצנו שלשה ענינים, אס שהיצמה זחקדשה לזר ולא נשאת עדיין, זאופן הזה הורו הגאונים שהשני יתן גט אס היצם ישראל וישאנה היצם אצל היצם אינו חולץ כדי שישאנה זעלה השני כדי שלא יהא חועא נשכר וזעה העמידו הא דאמר רב אשי זיצמות ז"ב ע"ב השתא דאמר אמימר בו' ועיין שס זרש"י. העבין השני אס נשאת ואין לה זנים תלא וזזה זגט וזזה זחליצה ואסורה להס עולמית משום דמחלצא זשעה שהלך זעלה למדינת היס ואמרו מת ונשאת. העבין השלישי אס נשאת

היצוה ויש לה צנים משני אס היה צעלה השני ישראל חולץ לה יצם ויושבת תחת צעלה כיון דצהלך צעלה צוודינת היס וכו' ונישח צניה מוצרים אף כאן אס אחת חומר תלא אחת מוליח לצז על צניה כן הוא פסק הגאונים צצבל וכן הוא צצה"ג והוצא צסם ר' יהודאי צרי"ף, וצתלמוד ירושלמי שיטה אחרת הוצאה צאורך צריף דצנישאת אפילו אס יש לה צנים תלא ור' ייסי אחר לר' פנחס דאמר כר' ירמיה זה חולץ וזה מקיים חזור צך דאי לא כתצכח עליך זקן מוצר, ור' יוסכן דאמר תלא מזה ומזה הביא רחיה לצדריו מן התוספתא מכאן רחינו עבא"י היו מחזירין, וצצבל שהיו מקפידין מחד על היחוס כנודע מקידושין ע"א ע"א היו מקילין שלא להוליח את האשה כדי שלא להוליח לצז על הצנים. והנה נוסח' א"ח והש"ל מעדנה עבס מה עכחצו צנוסחאות האחרות צקילור צנשאת ויש לה צנים קמזירי, וכצד רחינו שהיו נוסחאות ארוכות וקלרות מן החילופים. ועיין צרה"ש וצר"ן ציצמות שס.

ל(ד) אצעי מוצר פוערים את היצוה מן החליצה לכשיתקיים הולד ל' יוס וצא"י אפי' ילא ראשו ורצו צחיים אפי' שעה אחת קודם מיתת האס פוערין מן החליצה ומן הייבוס ל"ל (א').

צ"צ אס תלד יצווחו צחוך ל' אס ונת הולד שיהי' לריכה חליצה, צא"י אפילו הפילה והולד כיכר אס זכר אס נקצה עד שיהיה פרלוק של ולד כיכר א"ל לא חליצה ולא ייבוס דחינון דרשין שהניח זרע והיא פעורה. יש"ש.

וצאחרות חיים כחלק החילוק לשני קיימים:

צא"י פוערין את היצוה אפילו הפילה והולד כיכר אס זכר או נקצה שיהיה פרלוק של ולד א"ל לא חליצה ולא ייבוס דחינון דרשין שהניח זרע והיא פעורה, צ"צ וכו'. א"ח (ל"ז).

צא"י אפילו ילא ראשו ורצו צחיים שעה אחת ה"ז פעורה וכו' צ"צ איכה פעורה אס מת הולד תוך ל' יוס. א"ח (ל"ח).

כל רואה יראה ששני החילופים צא"ח צענין זה הם רק שתי נוסחאות מחילוק זה והקיימן האחד (ל"ז) שיה לנוסח היש"ש, והנוסחה השניה (ל"ח) היא כנוסחת ה"ל והענין אחד. וצש"ל דף ז' ע"ב סי' מ"א איתא ג"כ א"ח פוערין את האשה מן החליצה לכשיתקיים הולד ל' יוס וצא"י אפילו ילא ראשו ורצו (צש"ל אשר היה צידי ר' ש"ד לולאטו ואשר הוא כעת ציד רשז"ה הוגה כאן ע"י כ"י מיד הרש"דל: צחיים) אפילו שעה אחת קודם למיתת האב, והוא מונש כנוס' ה"ל. והנה כצד אמרו צסי' צ' וצסי' כ"ג ששיטת אא"י כחכמים דאין חוששין לכ' כפל וצצצלי פסקינן כרשצ"ג דאך אס שהס ל' יוס אזי אינו נופל והצאכו דצרי הירושלמי צפ' החולץ צענין זכוי לצוצד והוא שילא ראשו ורצו צחיים, ויש לנו להעיר שזה מונש הלשון שהוצא כאן צחילוק זה, וצא"י לא הלקו, וכל ולד שילא ראשו ורצו צחיים החזיקו לכל מילי לצד קיימא. וכראה שנוסח' הראשונה עבא"ח (סי' ל"ז) והיא נוסח' היש"ש אין להעמידה דלא ידענו טעם ושיטה למה יפעור כפל מן הייבוס ומן החליצה אס הפרלוק פכים כיכר, ונוסח' ה"ל והש"ל היא לצדה הכוכה.

אכן גם צנוסחאות ההן כפל טעות וזה שכתוצ צשערי לך אחי' שעה אחת קודם

לנויחת האז חין לו טעם וקצר' שזה ידוע שאע"פ שגולד אחרי נויחת חזיו זרע
תיקרי, ובס בשו"ת הנ"ל קי' א' כחוצים בדברים האלה והעיר שם המוליא לאור ר'
חיים וודעי שזה טעות, גם ויה שכתוב צנוקח' הנ"ל שעה אחת קודם נויחת האס
ואפשר לפלפל ולומר שכונת החילוף בזה אס ילא ראשו ורצו חי אחר נויחת האס
ואח"כ חת מיד הולד אז לא נחשז כחי ואינו פוטר את הלרה מייצוס ע"פ דברי
החו' צנדה מ"ד ע"צ ד"ה איהו מייית צרישא זה דוחק גדול, אבל הנראה לנו הוא
לגרוס קודם נויחת הולד או למחוק את התיצות קודם נויחת הא'. והרי צנוקח'
א"ח השניה (ל"ח) כתוב קתס אפילו ילא ראשו ורצו צחיים שעה אחת ה"ז פטורה.
ל"ו א"ח הופכין את פניהם ואחוריהם אל הארון וצני א"י פניהם אל
הארון ל"ב. (ט"ו).

צ"ב הופכין פניהם אל הצדור ואחוריהם אל חרון הקודש צא"י הופכין פניהם
אל חרון הקודש. יט"ש.

מה שנראה לי צ"ב החילוף הוא שאנשי א"י כמו שהיה קה"ק לפנים וכהנים
והעם העומדים בצורה וצחלר פניהם אל הקודש כן חקנו גם צנתי כנקיות
עלהם אס שהיה הק"ת צלרון ולפניו פרוכת והעם (חוץ מן הזקנים) עומדים
ופניהם נגד הארון וכשהיו מוליאים ק"ת היו נכנסים אחורי הפרוכת ומוליאים
הק"ת וכן משמע צירושלנוי פ"ד דמגלה ר' יוסי מפקד לצד עולא חזנא דכנישת'
וכו' תהא גולה אחורי פרוכת' וכה חין תרתין תהא מוציל חדא ומייית' חד וכ"ז
צנאו' ירושלמית חס' קופרים פ"ד ה"ע מיד נכנס המפטיר ואוחז את התורה וכן
משמע צנדה נשא פ"א ולכך היו הכהנים עולים אל הארון כדי שיהא כל העם
צפניהם, אס כשהיה הק"ת צתיצה שאינה קצועה היו מוליכין התיצה צחאש ציה"כ
והעם עומדים פניהם כנגד התיצה ולפ"ד זה פי' החוספת' פ"ג דמגלה : זקנים
פניהם אל הצדור ואחוריהם אל הקדש כשמניחין את התיצה פניהם (של הזקנים)
כלפי העם ואחוריהם כלפי קדש כשכהנים נושחין כפיהם כלפי העם ואחוריהם כלפי
קדש ולא כמו שפי' המפרשים שזה המאמר כשמניחין התיצה מוקצ לצד על אותה
שעה כשמניחין התיצה צרחו צחעניות.

אכן צצבל נראה שלא היה מקום קצוע לתיצה צקלה ציה"כ למעלה מן
העם, אלא היו מניחין אותה צחמלע ציה"כ והיו העם עומדים מקציע לה ואחר
החפלה והקריאה אס שהיתה התיצה עומדת תמיד צחקום הזה אס שהיו מלניעין
אותה צנית או צחדר אחר והש"ץ היה עומד לפני. התיצה ומתפלל ומקלח העם
עומדים ופניהם אליו ומקלחם אחוריהם אל הש"ץ והתיצה וכן אל הכהנים שעומדים
צצ"כ לפני התיצה וזה הוא שאמרו צטועה עם שאחורי הכהנים חין צבלל צרבה
(ר"ן) החכמים היה שהעם העומדים לאחורי התיצה צשעת צ"כ יצואו ויעמדו ג"כ
אל פניהם) וכן משמע מהאי דרצח צמגלה כ"ו ע"צ צחאי צי כניש' דהוה פתוח להאי
חידהוב' דהוי מניח ציה חת והוא צעי כהני למיעל לללויי חתס חתו אמרו ליה
לרצח א"ל צלו תיצות' אוחצוה וכו' מכן נראה שלא היו מקבידין צשעת החפלה
צחיהו מקום עומדת התיצה שבה הק"ת וכן משמע צצרכות פ"צ מהא דר' שעת

מהדר חמי וגרם שהתיצה היחה צחולב ושם היו גם קוראין צחורה עיין מגילת
שם כד מוכח ק"ח עילווי, ור"ש היה עומד לנובלה מן התיצה וגם צענת קה"ח לא
היה פונה מול הק"ח אלא מהדר חמי וגרם וצחשו' הגאונים צש"ח סי' עמ"ז ע"ץ
הוחפלה אסור לעצור לפניו ושוע קלח שגם צומן הגאונים לא קאים הש"ץ צחש
העם אלא קלח העם היו עומדים גם למעלה מוכו והוא צחולב לפני התיצה.

והנה כורסא הזכר צוגלה כ"ו ע"ב מעצדיה כורסיה הוא כסא עמניחין עליו
ק"ח לשעת בן פי' הר"ן ודלח כפי' רש"י אכן גם קריחת החורה היה על התיצה
כנ"ל והיינו ארון היינו תיבה היינו היכל היינו מקום הקודש וכן פי' הר"ן שם
דתיצה היינו המקום שהיו בו ק"ח וכבר כתב בזה המהרי"ן חניב על הר"מ ה' חפלה
פי"א שדעתו שתיצה היא צימה; וזה המנהג להיות הארון קבוע צחש והצימה צחולב
לא כרחה שהיה צימים קדמונים, ומה שקפ"ר ר"י בקובה כ"ח ז' מאלכבנדריא; וצימה
של עץ צחולבתיח וזון הכנסת עומד עליה ומניף צקודר, מפני שציה"כ של אלכבנדרי'
היה גדול כל כך היה לריך צימה להניף שם צקודרין, ואם היה זה מכה קבוע
צכל צ"כ מה היה לו לר"י לקפ"ר שהיתה שם צימה היה לו לומר בכרי זהו וכו' ועל
הצימה עומד חזן הכנסת ומניף צקודרין.

ל"ז) ח"מ אחד כותב את הגט ואחד חותם עם הכותב צ"ל אחד כותב ושנים
חותמין ל"ל (ל"ג).

צ"ב אחד כותב את הגט ואחד חותם עם אותו הכותב צ"ל אחד כותב ושנים
חותמין. יש"ש ח"ח (ל').

צבל כפחור ופרח הביא חילוף זה צלשון צ"ב אית להו חתם קופר ועד וצני
ישראל לא.

צמטנס צהגרט כחמר כחצ קופר ועד כער ושני פירושים צדבר אס צכת
קופר מומס' וצקי וצדור שלא יכתבו אס לא שמוע מפי הצבל ועד אחד חתום עליו
והכי מוקים לה שם פ"ו ע"ב. וצחתם קופר ועד לא משום דאתא חורבא עיניה
דזימנין דאמר להו לשנים אמרו לקופר ויכתוב ולפ' ופ' ויחתמו ומשום כיסופ' דקופר
חיישי ומחמתי מד מהכך קהדי וצבל לא אמר להו בן כדאיחא צהאומר דף ק"ו
ע"א, ופירוש השני הם דצרי ר' ירמי' דף ק"ח ע"א חתם קופר ועד שכיבו והיינו
צב' עדים חתומים ואחד מהם הקופר.

והנה צירושלמי כינו מחני' כתב קופר ועד וכו' ולא הביא כלל הך חוקימת'
דחתם קופר, ומחילוף זה אנו רואין שנהגו כפתם לשון המשכה לפנינו ולא מכשרי
צחתם קופר ועד. ועוד נראה מן החילוף הזה שצני צבל מכשרין חתם קופר ועד
אפילו לכתחלה היינו לכתוב ולחתום הגט בזה הענין, והנה צהב"מ פ"ט דגירושין
הביא משום ר' שמחה שלכתחלה לא יחתום קופר ועד מדקאמר צגמ' מי דמי חתם
חנשא לכתחלה משמע שאם כבר נחגרשה צגט זה מותרת להכשא לכתחלה אצל לא
שמענו בן לכתחלה דאל"כ היה לו לומר חתם לכתחלה יחתום קופר ועד. ועי' צצ"מ על
האהב"מ קי' ק"ל פט"י י"ח, והנה צאמת נראה קלח שחילקו בזה שצפרק הזורק
צמתני' צש"ח א' פוטר חס את אשתו צגט יסן וצ"ה אוקרין (וצחוספת' הגיר' צ"ה

איווריים אין אדם פוטר אשתו בנט יסן) ולהלן בהונרש פ'ו ע"א ויקשה הש"ק ותו ליכא והא חיבא גט יסן משמע דלב"ע וגם לב"ה פריך דאוקר רק לפטור בנט זה לבתחלה אבל מתיר' לינשא אם כבר קבלה הגט ונשתי' התם תנשא לבתחלה ועיי' רש"י שם — אכן בצעל העיטור איתא א"ר ירמיה חתם קופר שנינו וכשר לבתחלה ונשוע קלת שפירש שאף לבתחלה פוטרין את האשה בזה הגט וזה כדברי החילוף לב"צ. (לח) אשתי וזרח ונשיאין החתן ציוס חנושי ובני א"י צריעי ל"ל (ל"ה). צ"צ ונשיאין את החתונה ואת הכלה ציוס ה' בני א"י ציוס ד' כהלכה בתולה נשאת ציוס הרביעי. י"ש.

וניהג א"י הוא כקסם ונשה ריש בתוצות והטעם ופני שהיו צ"א ונזוני הראשונים צ"ד קצועין צ"ו וזה'. אולם בצבל וקוס שאין צ"ד קצועין כו' היו ניהגין לישא ציוס ה' כדצר קפרא ושום צרכה שנאמרה צו.

ובהעיטור צשער כניסה לחופה ואיתשל צי ודרשח בתולה תנשא צה' ותצעל צאור ה' [היינו ו' ושום צרכה דאדם] והשיצו ופני הכתובה [שצע"ש אין צתי דינין יושצין ואינו יודע איך לבחוד כתובה אם נאחיס אם מנה צנוכת עץ אם יש לו טענת צ"ד] ולא היא דאי משום כתובה תכת צד' [הכתובה לריך לבחוד עב"פ קודם הצעילה כדווכח ונאי דר' אמי בכתוצות דף ז' ע"א וא"כ אם נשאת צד' תכתוב צד' ואם נשאת צה' תכתוב צה' אלא וס' לן דעיקר תקנת צ"ד היתה שיה' טורח צקעודה ג' (יוויס) וצריעי כונקה ולא הטריחוהי חכמים יותר ואם ירלה לבכוס צה' ולצעול צה' הרשות צידו ובלצד שלא יקדים הנישואין לרביעי ושום שקדו ושום אקרורי דעתא אלל היכי דטרח ליה וליכא לניחש לאקרור' כגון האידי' דקצוע צ"ד בכל יווא אשה נשאת בכל יום צר ונע"ש. ול"ע.

ועיי' ירושלמי פ"ק דכתוצות צוגרת אינתי נשאת בתולה וין הנישואין אינתי נשאת כשועין וין הדא אם יש עדים שיולא צהיטוי' ולא אידכר רביעי הדא איורה דלית רביעי כלום והוב' צהג' אשרי.

ל"ח) א"ו עושין מלאכה צחיה"ו ובני א"י אין עושין כלל אלא אוכלין ושותין ויגעיס צחורה ל"ל. (ל"ז).

צ"צ עושין מלאכה צחיה"ו צ"א אין עושין ומלאכה כל עיקר צחיה"ו כהלכה אוכלין ושותין ויגעין צחורה שכך א' חכמים אקור לעשות מלאכה צחיה"ו. י"ש. צ"א הלכו ונהגו צשיעת קסם חכמים צצרייתא חגיגה י"ח ע"א ת"ר את חב המלות תשזור ז' יוויס לינד על חולו של מועד שאקור צעשיית ומלאכה והנה כבר פ' הנה"ג דהאי אקמכתא הי' והחכמים אקרו מולאכה צחיה"ו ועיין צרי'ג צר"א ש ריש מ"ק וצחו' חגיגה י"ח ד"ה חולו של מועד והנה אף שגם חכמי א"י צדורות האחרונים שראו שהעם פוחזים צמועד היו מקילין ור' אבא צר מועל אינד צירושלמי מ"ק פ"צ ה"ג אילו היה לי מי שיונה אחי התרתי ומלאכה צמועד שכלום אקרו אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ויגעין צחורה, וזה מושג לשון החילוף הזה ועיין שם פ"צ ה"צ וה"ג צכל זאת נראה וין הירושלמי שהיוון העם היו מחמירין ולא נזכר צירושלמי שהיו מקילין. אדרבה מזה הלשון והם אוכלין ושותין ופוחזין לנו רואין

שהעם היו זוהר הרבה ולא עשו מלאכה צוה"מ, גם ר' יונה לא רצה להתיר לבנו לקבוע הקולס אם לא בלירוף חד קבא פ"ח ה"י טז ועוד טחבמי טצריא דשושי עכו וגרוסי לטורי קצלו עליהם להחמיר טס קפ"ב (בן הנזק) צירושלמי והיא נראה מיושרת אכן בצנלי י"ג ע"ב איתא חגרי טצריא לדי עכו דשושי לטורי וציין פסיקתא ח' וראה המעשה דר' יחאי דקטוף פרדיקא צחולא דמועדא חמוניה כל עמא וקטפינ צתריה בו' מקלקתא ילפינ טהובא גם בצנלי י"ב ע"ב טמוכה טלולא זה המעשה טעשה ר' יחאי כל העם היו מחמירין; אולם צהיפוך מלינו בצנל לפי הש"ס טרבו המוקלים צוה"מ צין החכמים וגם המון העם היו מקילים ולא היו נזהרין בהמון העם אשר צא"י, רצינא ורצא חוספתא בו' חזו להאי גצרא דהוי דלי דולא צמועדא. טס דף ה' הוכה טמע להאי גצרא דקא מוקיר ריחי צמועדא דף י' ע"א ח' רצינא כמאן מדליכן האידיא קציותא דדשא צמועדא י"א ע"א.

(מ) ח"מ נובעים צבעילה צנור צאיה כדרך טצצרא וצא"י צאלצב ל"ל (מ"ד).
 צ"ב כוהבים צבעילה צנור צאיה כדרך טצצרא צא"י צאלצב (יט"ט).
 צ"ב נובעין צבעילה צאלצב צא"י נובעין צאיה כדרך טצצרא. ח"ח (ל"ט).
 המנהג הזה לשור הצחולים צאלצב הלל הוא נזכר צמדרט הצירושלמי מדר"א פי"ז ע"ט ועי' יצמות ל"ד צ' מיטכה צאלצב, מיטכות טל צית רבי, ועי' צנדה י"ג צ' ידיכס דמיס מללו חלו המנאשים ציד וענהג צעילה המותרת מורה טגס היה דרך המנאשים צכך.

(מא) ח"מ עושין צ' ימים טוצים וצני ח"י יוס ח' ל"ל. מ"ג.
 צ"ב עושין צ' יטו צא"י יוס אחד כמלות התורה. יט"ט.

מנהג זה לעשות צ' ימים ט' צגליות הוא מהוג מיימים קדמונים צמונ הרחיה משום טפק ואף אחרי כן כשידעו צקציאל דירחא טלחו מחס הזהרו צמנהג אצותיכס צידכס צילה דף צ' ע"ב ואף חבמי ח"י עסקו צדיכי יטו טכי מההוג צגליות כמו ר' יקסי צעירוצין ל"ט צ' עיין חו' צילה ט' ע"א ד"ה הא לן.

וע"ט צנוקח' היט"ט כמלות התורה אם הנוקחא היא אינה משוצשת נראה טהכוונה טעושין כפטט התורה יוס ח' כיון טלא כהגו ציוס צ' כחאיהס טצגליות וכצר חורנו טקשה הדצר לוור טצחילוף הזה רצה לדצר קרה על צ"ב ומוקיפינ על דצר התורה אחרי טהיה הדצר וטעמו ידוע לכל וגם לכל חבמי ח"י.

אולם מלינו צימי הגאונים טשאלו על זה והקראים צעטו ולחקו על מטצתייהס טל חטי צצל וכן הביא טחול בן מלליח (עיכקער לקוטי קדמוניות, נספחות לד 38), ולפני מזה צמונ הפיתומי בו' וצחלקו צמועדים ויעשו חטי ח"י יוס והצצליים וההולכים אחרייהס יוס אחר וכו' (עיין דצצרי ח' ר"ט ערל:קצל צמכתצ דצטי לגרען הנ"ל). ור' טעדיא החזק ואחר צעירושו כי אין טפק מעיקרא חלא הקצ"ה לזה אם יטראל ע"י משה כי צארץ יהיה להס יוס ח' וצחולה לצרץ צ' ימים, ור' האי (לא רצינו טעדיא כמו טכמתן צמ"ח הנ"ל) צתשוצחו לצטי קאצת טמוכה לקאירואון מקוס מוטצ ר' נקיס כתצ וז"ל: גצירה מיימות הרשונים היא וכן מהגיבו הנציאים החורונים חת יטראל מתחלת הגלות טעושין יטו צחולה לצרץ צ' ימים ויוס הכפורים יוס ח' ע"ב ונראה טצקאירואון וצותיהס עסקו הרצה צענין זה עד טר' נקיס גם הוא הוקיף לשאוג דצצר

הזה לר' האי (עיין תשובה א' ונתשובת הגאונים ד' ליק ונצטל הנאמר ריש צ"ה) ושאל האיד יזא וינהג בתוספת על ויה שכתוב בתורה, ור' האי השיב על זה וז"ל ואשר אונתס והאיד יזא הינהג בתוספ' על ויה שכתוב בתורה וכו' אין אלה דברי חכמים כוונתם כי לא כהבנו ווי גזר את הגזירה הזאת ואחר שהביאים כך לוי את ישראל לעשות וכך היה יחזקאל וכך היה דניאל עושה וכו' יאמרו שיש צד וטוב על תוסוף וכו' ולא יגיד אלא כי בנולת הקב"ה עשו ויה שעשו והעיצור שיש בה שינוי וכן הוסיפת אינו כשר אלא צ"י וכו' והתורה איורה לשבנו תדרשו וכו' ואין יודעין כחן ויה שעשו שה, ועתה אם ילא איש ונוקמות שיונין את יוניהם שצעות לנוקם שיונין מרשים ואין יונין שצעות או שהפליג צים ושכח את צד' ילא או צה' ילא וכו' הלא כן ראו שיונה יום אחד וישנות וכו' וגם ישנות צים שלחרי וכו' התאוונו צה שהקב"ה ליה לשנוי יום א' ואתה שורת צ' ימים וכו' ולא נהיר לשואל אלא לוונר ונאחר שציונים האלו אין לצ"ד של א"י לפחות ולא להוסוף וכו' והאידיך דנק' אן צקציעא דירחא וכו' ויש לדבר הזה צ' תשובות כו' כי גם עכשיו פצוים שגזרו ונאחר לקבלתא והתשובה האחרת כי הנביאים לוי את ישראל שצח"ל ואין אנו יודעין אינחת עלת הדבר צוודאי ואף אין אנו יודעין אם קרה העלה ההיא וסבל דבר שצונין וכו' ודברים אלו אלו הימה גזרה צ"ד ועכשיו שהם דברי נביאים אם צדבר ה' עשו הנביאים ווי זה יצטלב וכו' ונהי שאמר הציוני ז"ל כי ליה הקב"ה לעשות צארץ יום א' וצגולה צ' ימים כן אנו אונרים כי ונולת אלהים היא ואצ"ש כי עיקרה ספק וכו' וכונה ונולת ליה הקב"ה על הקפוקת כי אין אנו יודעין בתרות וכו' הלא כל הלכות דואי וכו' ונקיימן קיים ונולה גוורה ידועה אצ"ש שהיא עיקרה וספק וכו' וכמה וכמה כאלה ומה יש צדבר כי שם הקב"ה מלוה על אשר לא ידעו אידך קידוש החדש צ"ד לעשות צ' ימים ומה תוחלת לננייס צזאת. עכ"ל. ומה נראה שצוד ציוני ר' האי פלפלו הקראים הרצה על ונהג י"ע שני ואלוי וקבה זאת שאלו וחזרו ושאלו ונקאירוואן על פנין זה.

וצענין צ' ימים טובים של ראש השנה כך הדבר: צראשונה כשהשיאו ונשואות היו עושין צא"י יום א' של ר"ה, אחרי כן כשהשלותין יולאין צצית הועד היו עושין יום א' וצנאחר מקומות צ' ימים ונחונת הספק, וכצנאו עדים מן המנחה ולנועלה גם צצית הועד היו עושין צ' ימים כנאמר המשנה צצ"ד דר"ה התקימו שלא יהיו ונקבלין עדים מן המנחה ולנועלה ואם צאו עדים מן המנחה ולנועלה כוהגים אותו היום קודש ולמחר קודש וכשהתקין ר"י צן זכאי לקבל עדות החדש כל היום ג"כ היה המנהג שאם צאו עדים מן המנחה ולנועלה אותו היום קודש ולמחר קודש וכן ע"י רצא צצילה ה' ע"צ מי לא מודה ר"י צן זכאי, ועיין היטב בתוספתא פ"ב דר"ה.

ובימים האחרונים צדקיאן צקציעא דירחי הנה הר' האי (לא הרצינו סעדיא ונכאן אין ראה שקצב ר"ס מקמורת צענין זה צא"י עיי' ונכתב חדשי ה"ל) כתב צענין ונהג א"י צצ' ימים של ר"ה לעשות צ' ימים, ואשני קאירוואן תשעוהו צזה והיו קרובין יותר לא"י וראו שצצמניהם אין תופסין אלא יום א' וכאשר השיב ר' האי על זה לר"ב אמר וז"ל ואשר אמרנו צצצור א"י צ"ע של ר"ה כך אמרנו צדין הוא

שיעשו כראשונים ולא יסו מונכה אבותיהם עב"ל. ונראה מדברים אלו שר' האי לא רצה להבינם עלונו צעקין זה לומר האיך היה המנהג צ"י כיון שכחז ר"נ שראה שבושין צ"י יום אחד אלא כתב הגאון שכוונתו היתה צחשונתו הראשונה לאשי קאנח לומר שאל יסו ואך יעשו כמנהג אבותיהם. והרמז"ן צולחמות פי' הדברים שכוונת הגאון כיון שכל כל פנים צימים הראשונים בזמן קידוש החדש היו עושין צ' ימים ר"ה יעשו כן גם עתה ויצטלו מכה צעפות שנהגו צימי ר' נסים והר"ח כתב ב"כ שאין ללכת אחרי מנהג הדורות שלפניו שנהגו יום א' שהם דורות דטלטולא. והריף פסק דבא"י לריך לעשות צ' י"ט של ר"ה ואחריו צלו חכמי פרוצנ"ל לא"י וההנהגו כן ע"פ הריף וחלקו עליו ר' אפרים ור' זרשי' הלוי צמאר פ"ק דצינא.

(מב) א"מ אוקרין שיצרכו הכהנים לישראל וראשם פרוצ וצ"י אין מצרכין פרוצ ל"ל (מ"ד).

צ' צ' אוקרין שיצרכו הכהנים לישראל וראשם פרוצ צ"י מצרכין כהנים לישראל בראשם פרוצ. י"ט.

צנוקתא ה"ל כפל טעות ולריך לגרוס: א"מ אומרים שיצרכו. והנה לפי הענין גי' ה"ל מיושרת שוודאי צעקנים אלו היו מחמירין יותר צ"י שב"כ מן העבודה צנוקת היתה.

הנה צום' קופרים פי"ד הע"ו פוחה או מי שראשו מגולה פורק על שום וי"א צברעיו ונגדיו פרוצים פורק אצל לא צראשו מגולה אינו רשאי להוליח אזכרם מפיו בין כך וצין כך (כן הגי' צו' ס' כ"י) מתרגם אצל אינו קורא צחורה ואינו עוצר לפני החיצה ואינו כושא את כפיו. ומה שאמר פוחה פורק על שום הלכה הזאת היא משנה צפ"ג דמגילה וממנה לוקחה וכן מה שמקיים צאותה הלה אצל אינו קורא צחורה ואינו עוצר ואינו כושא את כפיו זה ג"כ לשון המשנה וממנה לקוחים הדברים והדברים שצין כושא וקופ' הן הוספות ומ' קופרים בדרך וכמנהג עמ' זאת וההוספה היא מן חיצות, או ע"י עד, אצל אינו" והציא צ' דעות לענין ראשו מגולה ואף שראה שרק לענין פריסת שום קחני הצ' דעות מכל מקום יוכל להיות כיון דנקט טעם האוסר משום דאינו רשאי להוליח אזכרם מפיו ולא נקט טעמה משום צדיון איפשר שהדעה הראשונה דלא כצירא ליה האי טעמה דאינו רשאי להזכיר הזכרם בראש מגולה חתיר ג"כ נשיאח כפיים צגלוי ראש כמו שהתירם צפריסת שום, והנה אחר וצין כך וצין כך מתרגם ונראה שזה מוסד על ס"א שאוקרין לפרוק שום צגלוי ראש אצל צתרגום חתיר אש"ס שצנענה דין אחד לפריסת שום ולתרגום דקחני פוחה פורק על שום ומתרגם ס"א משלקין לענין צלוי ראש, ומה שאמר אצל אינו קורא שום הוא מדברי המשנה כ"ל ואינה רחיה צרורה שהדעה הראשונה אסרה צזה צגלוי ראש. אכן יש לזדד ולומר שמתצות וצין כך וצין כך ולהלן ההלכה נשנית גם לדעת הח"ק ולפי זה לכ"ע הוי אסור לקרות צחורה לצבור לפני החיצה ולישא את כפיו צגלוי ראש, וצ"א חלק צ' דף מ"ג כתב על האי דעמ' קופרים דומה דצקריאת החורה גם ת"ק מודה (קה"ת ונשיאח כפיים דין אחד להם) וצנמחת חורה נהגו לקרות קענים ומצרכין בראש מגולה ומצרכין הזכרם ואיני יודע איך לקיים המנהג אם לא כתנא קמח קמח דמ'.

קופרים. ובתוספתא פ"ג דמגלה צענין הדומה לזה אינו ונחלק בין חרגום לקריאה ובשיחת בנים דתני הכי הרי שהיה מעונין צמצורת וצדלים אין כבוד שיקרא ויתרגם ויעצור לבני התיבה ולישא את בטי, והנה דרך חס' קופרים להציא צ' דעות שיטת רבותינו שצמזרח ורבותינו שצווערצ עי' פ"י ה"צ פ"ג ה"י צ"ז ה"ד.

היולא מדצרינו שאפשר שת"ק שצוק' קופרים כשם שמתיר לפרוס את שונע צבילוי ראש כך מתיר כ"ב צב"ר, ואם כפרש כח"ז שהוא מודה ואוסר צקה"ת כו' וצ"כ צבילוי ראש וכל מקום נובל לומר שזמן ההיתר הזה להקל ולפרוס את שונע צב"ר שמתרגז הוהנה צא"י לישא את בטי צבילוי ראש.

(בב) א"מ מתפלל אדם י"ח צרכות בלחש וצא"י בקול רם להרגיל העם ל"ל (ו"ה). צ"ב אופרים שיחשלב י"ח אלא בלחש וצא"י בקול גדול כדי להרגיל את הצבור. יש"ש. הנה צבציל צרכות כ"ד ע"צ שאו ונחנו על האי צרייחא דהמשוניע קולו צתבלחו ה"ז וקטני אמנה ודף ל"א ע"א יליף ליה ר' המנוחא מן וקולה לא ישונע שאקור להגביה קולו צתבלחו, אכן כראה שצא"י לא היה לוונה הזה ע"ק ושירש שד"רי צירושלוי, שהיו איזה וחס מתפללים בקול צב' תבלת השחר ר' אבא צר צדא ונתפלל בקלא ר' יונה כדהוי מללי צבית' הוי מללי בקלא עד (לגי' המרדכי ציווא: כי היכי) דילפין בני ציטיה לכותיה מניה וא' ויילתא דר' חזן צר אבא עליגי (על האי הדרש דחנה היא מדצרת על לבה וקולה לא ישמע וכו') גם איחא שם שאבדלה אמרה צבוק אומרה צתפלה כדי לצכות התינוקות (שאיין מעגיחין צבוק) משמע ששוניעין אותה כשאומר צתפלה בקול.

(בב) א"מ אין קופרין העומר אלא צלילה ואח"י ציום וצלילה ל"ל (ו"ו).

צ"ב אין קופרין קפירת העומר אלא צלילה צא"י צלילה וציום. יש"ש.

א"א לומר שהכוונה צבני א"י קפרו צלילה וגם ציום וכפלו לקפור שזה אין לו טעם, ואולם הקראים צני וקרא קופרים רק ציום ואינם דורשין תמימות. אך הפ"י צזה צבני א"י קופרין העומר אס ציום אס צלילה ולא איכפת לה ואי שכחי לקפור צלילה קופרין ציום. אבל צני צבל מדקדקין ואיכן קופרין כלל ציום. ועיקר השנועה צזה הצרייחא צונחות ק"ו ע"א יקלר ויקפור ויציא ציום (צבעל העיעור סוף קדר ציום דפסח הגי' יכול יקלר ויקפור ויצא וימנה ציום ול"צ) ת"ל תמימות תהיינה אימתי הן תמימות צזמן שאתה מתחיל לענות צערצ וכו' קלירה וקפירה צלילה והצאה ציום וצהאי עכינא אישכחה חרי קתמי דקתרי אהדדי חד' צב' ר' ישמעאל וקלר ציום כשר ותכינא צפ"צ דמגלה כל הלילה כשר לקלירח העומר זה הכלל כו' כל דצר שמוותו צלילה כשר כל הלילה, ואפשר שצא"י נהגו כהאי קתמא דמקלר צלילה כשר דאתיא כרבי אע"פ דאיך קתמא דמגילה כתב לה גצי הלכתא פסיקתא עיי' מנחות ע"צ ע"א ועיין צרין ק"פ ערצי פסחים.

והנה צזמן הגאונים נחלקו הדיעות צזה אס לקפור העומר ציום אס שכת לקפור צלילה וצפרט אס שכת לקפור ציום ראשון ר' יהודאי ור' עמרם (ור"י אבן גיאת) כתבו שאס לא קפר צלילה הראשונה לא יקפור ציום דלא איכא תמימות ור' האי אמר צתשעה שקופר ציום שלאחריו והר"ת אמר שלא יקפור; עיין צבעל העיעור

וצר"ן פ"צ דונגלה וקוף פקחים, ובצה"ג פסק לקפור ציוס אם שכח ועיין מ:חית ס"ו ע"א חו' ד"ה זכר וע' צמרכי פ"צ דונגלה שגראה שהיתה לפניו כוסחא אחרת בדברי צה"ב. משיטות הגאונים נראה שלא היה מנהג קצוב בצבל ואולי צימני המלחמה החזקה נגד הקראין שפופרין דוקא ציוס הקפידו גדולי הגאונים שלא לקפור ציוס צדום חופן אפי' אם שכח לקפור צלילה.

מ"ד ח"מ מוהלים צחער וצח"י צכבין ל"ל מ"ז).

צ"צ מוהלים צחער צח"י צכבין. יש"ש.

צטו"ח ש"ל דף כ"צ ע"ב סי' ו' מרצינו האי דע כי זה החוק שצבל משנים רבות שמוטף המוהל את הערלה ומפסיק הקליפה התחחונה כדרך שהם יודעים עד שהיא נפסקת ומחצר אותה עם הערלה ומוחך אותה צנת אחת ולא אינה נקדקת ומפסקת צלצב או צלפרנו יהיה לו סכך הנקרא צלשון ערצי מדור ופוסק צו וחיטך הכל צנת אחת ושפיר דמי ואין ראוי לחתוך צשני פעמים אצל ראוי להיות מילה וצריעה צנת אחת וכשנעשות שתיהן ילא. והנה צירושלמי צנת פי"ט ה"ב המול ימול לב' מילות מילה וצריעה וציושנה שם מלין ופורעין ומוללין וצמ"ר פת"ו המול ימול מילה וצריעה מילה ולי"ן וציונות ע"ב ע"א מוקי ליה האי דהמול ימול לרבות לי"ן וצ"י פסק כיוון לצרייתא ההיא. והנה אולי זה עבין החילוף שצח"י מלין צכבין וחותבין הערלה וח"כ פורעין כמאמר המשנה והצרייתא אצל צבל מוהלים צחער והוא כעין מוספים עבולים ומלין ופורעין צנת אחת. והנה מלת סרן שכתב הבאון הוא צלשון סוריא כלי עגול לחתוך ודומה לו סרכא דמיא צחולין, וכן הוראת מדור משמש דור בערצית כלי חתך שהוא עגול. ועיין רמז"ס ה' מילה רפ"ב שכתב צין צכבין צין צמספרים ונהגו כל העם צכבין ועיין פסקי רקנטי סי' תקל"ח.

מ"ו צ"ב עושין רפואה למילה צבלל חמורים וכמון צח"י אין עושין. יש"ש.

עיין ערך מילין לרש"ל רפ"פ ארץ ישראל סי' כ"ה. הנה צמסנה צפ' ר' אליעזר דמילה נזכרה הרפואה צכמון כונה פעמים וידוע שרופאים הקדמונים הרצו לרפואת צבללי לאת הצהוות אולם צח"י מוקם מושב הטהרות היה זה להם כדבר מאוס ועד הכחוצ צבללי לאת האדם וגם לפיעי הנקר היו מאוסים כפי' הרד"ק ציחזאל ד' ט"ז ואולי גם לתחת לרפואה היו מאוסים להם ועי"י ר' ירוחם נט"ו צשם באון צחשונה צעכצר שחזאל צשמן וכו' ולגבי נרות ציה"כ אם הוא מאוס אסור צהדלקת משום הקריצהו וכו'.

מ"ז ח"מ קורין צפרשה ש"ץ והעם וצני ח"י קורא העם צפרשה וקורים ל"ל (מ"ט).

צח"י קורין העם הצפרשה וש"ץ קורים צ"ב קורא הש"ץ הצפרשה והעם יעמוד

וישמעו מלה צמלה. יש"ש.

כוסחת היש"ש מצולצלת כי מה זה העם הצפרשה וש"ץ קורים, ולצני צבל לא יאמר האיך יעשו צקורים, גם זה שישמעו מלה צמלה נראה כהוספה מאוחרת, וכראה לנו כוסחת ה"ל שהיא טובה ומעודרת והכוונה שצארץ ישראל העם היינו הקרוואין הם עלמון קוראין צחורה לצדם וצני צבל הש"ץ מסייע וקורא עמהם. ומה שכתב קורים אלו הצפרשיות שקורין צכל צנת ועצת מסודרין על סדר הצורה וכן צמסנה

קפ"ד דינלה: בשנת בו בקדרן (וינטור אוח"ח ר"ס קל"ה נראה שגם בקדרן דהיינו בקדר שנקבע לכל שנת ושנת) ואם תאמר הלא איתא נשיב שאין זה מלשון קדר הנאמר על הפרשיות הקצועות בשנת אלא על ערך וקדר ויהיה כוננת זה המאמר צירושלמי איך שיהיה הלא בזיון הקצועים והגאונים קראו לפרשיות שקורין וודי שנת בשנתו קדרים וכן איתא זמס' קופרים פי"א ה"ד וה"ה בקדר שפקק לפני הרגל.

ובצט"ז ה"י קצ"ה קדרים קצעו (כך איתא צכ"י) ופרשיות נקראו אם פרשיות שהם עבין אחד וקייניהן פתוחה או קתוונה אם פרשיות כאלה אשר היו רגילין לקרות צוועדים, שם פי"א ה"ד וה"ה ואם פחות זוג' (שקוקים) יוסף על הקדר הזה מפרשה אחרת ואם היתה הפרשה אל ד' וה' שקוקים קורא לה כולה. וכן נשנוע מלשון התחזווח פ' כי תשא וכן משה ליווד תורה לישראל והדריבין ליוולת: נתן להם קדרי תורה ופרשיות שקורין בהן צבל שנת וצבל חדש וחדש וצבל יוועד והם נוצריין אותו צבל פ' ופ'. והנה צצבל נראה שהיהו שהש"ץ ונקריא לקוראים בתורה וקורא עיניהם וצצצ דף י"ב צ' משמע כן מדאמר רבה בר שיוולל אלז נקדר החזן לאור הבר ראשי פרשיותיו (היבא שמוק ומתחיל הפרשיות) אלז כולה דרשה לא ונדאור וכולא פרשה לא משמע שלא לצד התחלה והקיום בצרשה הקרואה היה על החזן להראות אלא שגם כל הפרשה כולה נקרא לקוראים ועיי' פי' רש"י ד"ה ראשי פרשיות וצ"ה סי' כ"ע וששאלתם מאן דלא גמיר לא ליקום לנקרי בתורה בו' ואי איצטריכו ליה משום דליבא בהן בו' אלא הוא אי דאדאור ליה המסייע יכול לזימור ונלחא מלחא ליקום ואי לא לא ליקום ואי ידע לומר לצדו מלה מלה.

משמע שהיה הש"ץ מסייע וקורא עם הקורא בתורה, וסיים שם ונדצרי רצווחא כולהו משמע דפ"ל שלא יקרא החזן עבור הקורא וצתשו' שם סי' ש"ל והחזן לא יבא מתרגם כלל מפני שהוא נקרא אחרים וכל נקרא אחרים אינו עולה ון הונבין וסי' ש"ח לר' ששנא ש"ץ אסור לו מביין שנפתח פ"ת לומר אפי' תיבא אחת חוץ מן הכתב. אולם צ"י נהבו אחרי קתו' דחוספתח הוצא צמנלה כ"א ע"צ בתורה א' קורא וא' מתרגם ותבא צצרייתא (צמנלה קראה שנים ילא) מה שאין כן בתורה. ועיי' זמס' קופרים פי"א שם שכלאה שגם צימיו היה החזן מסייע קלת, זמס' קופרים גו' ירושלמית ואפשר שקצלו זה המנהג כאשר רבו ע"ה מצבי צבל.

(מח) אכשי מזרח עושין שמחת תורה צבל שנה וצ"י לשלש שנים ומחלה ל"ל (כ'). צ"צ אין עושין שמחת תורה צבל שנה ושנה צמג הסכות וכל מדינה וכל עיר ועיר קורין צפ' אחת צ"י אין עושין שמחת תורה אלא לשלש שנים ומחלה וציום שיטלימו הפרשה שקורין צבלך זה אין קורין צזה. יש"ש.

הנה צימים הקדמונים היו קורין צוועדים קדר המוציאות כהאי מחני' סוף מגלה וגם היו קורין בשנת בתורה וצלי ספק על הקדר ואח"כ קצעו קדרים כנודע מן הש"ס פ' צתרח דמגלה ומזמס' קופרים פי"א ה"ה ופצ"ו ה"י, אכן נראה שלא החזיקו בקציעות הזה צכל מקום וצכל זמן צצמ' ס' פי"א שם איתא ואם היה פחות (מכ"א פקוקים) יוסף על הקדר הזה מפרשה אחרת, והנה צמנלה כ"ע ע"צ אמרו דמתרמי קדר לו אח קרצבי צפ' שקלים והיינו לצבי מערצא דמסקא לדאורייתא צתלת שכיין,

ובחוקש' עם פ"ג היחה ברעח (קור) עקלים סמוכה לאדר צין מלגניה צין מלאחריה קורין אחת וחוזרין וכופלין אחתה וכן בשניה וכן בשלישית וכן ברביעית ע"כ מזה נראה שהיה ג"כ יוכל להזדמן שקדר זכור את אשר עשה לך עמלק מחלתי קודם פורים, וא"כ אף לנבי מערצא דמסקי לדאורייתא לתלת שבין אש כולס' היו מסיימין ציוס אחד צקוכות לג' שנים את החורה זה אי אפשר שקדר זכור את כו' יהיה קודם פורים דל"כ מן המורים עד קוכות לא היה להם לקרות אלא ממ' כי תבא עד סוף החורה. ומכאן מוכח דבר החינוך שלא היו צל"י מסיימין כלהו כחדא צחג הסוכות לג' שבין. ואפשר שגם אחרי שקבעו קב"ה סדרים נחרצו הדבר לשלש שנים ומחלה לפי שאין החשבון קב"ה סדרים מכוון בהקפדה לג' שנים, וסיימו החורה צ' פעמים צשמונה אחת וביין על זה בהקדמה לס' שלמה לר"ש אלגזי וערך מילין לרסלרפ"פ ד' 227 ונחל קדומים ד' 11 והערצלפסלד דברי הימים ח"צ ד' 210 ולד' 214. ומ"ש צחילוף שומח תורה הכוונה מנחלת שלא על היום נאמר שלא היה יום עוב שני על שמיני עזרת צל"י וגם צצבל לא קראהו ע"ת כי אש אחרי האחרונים אלא השומחה שהיו עושין צצבל קיוס החורה היא נקראת שומח תורה ובבר אמרנו שכך איחא צעסיקתא צחדש השלישי וצמדדע.

ב (ט) אי"מ מכצדין את החורה צכניקה וצל"י צכניקה וציילחה ל"ל (נ"א).
צ"צ מכצדין את החורה צכניקה צל"י וותכין לה כבוד ציילחתם וצכניקתם כחורה וכהלכה ט"ו וצפתחו ענדו כל העס. יט"ש.

צומס' קופרים פי"ד הי"ד כך היו נקיי הדעת צצירושלים עושין כשהיו עוליאין את החורה וכשהיו מחזירין (כן הגי' הנכונה צכ"י מיכעבן) היו הולכין אחריס מפני הכבוד. אי"כ למדנו צצירושלים היו מכצדין את החורה ציילחה וצהכנקה היינו צחזרת ק"ת.

ובקוסה ל"ע ע"א א' רבה צ"ר הונא כיון שנפתח ק"ת אקור לכפר כו' ט"ו וצפתחו ענדו כל העס ואין עמידה אלא שתיקת, אי"כ נוהגין כבוד לשחוק מעשה שנפתח ק"ת; וע"כ עם אין הלצור רשאי ללאת עד שיכפל ק"ת כו' אמר רבא בר אחינא אקצרא לי אחרי ה' אלהיכם תלכו וע"י גאון הביאו הריף צפרק הקורא את המגילה אין רשאין ללאת עד שילאו ויהלכו אחרי ויעשו לו הדור, אי"כ מלינו שהיו מהדירין צחזרת היינו הבכסה אצל לא מלינו טעשו סידור כשהיו עוליאין את הק"ת. אכן רב ער טלוס גאון הביאו הונא: והעור אר"ס קי' קמ"ז כתב ק"ת צין כשעוליאין אותו צין כשחזירין לנקומו עועדין מפניו כו' וכ"כ ר' עמרס. ואולי שכבר נהגו כן ציעיהס.

ג צ"צ אין כהן וצרך את ישראל עד שיטא אשה צל"י וצרך עד שלא יטא אשה. יט"ש.

העבולי הלקט מציא צעס ר' ינחק צר' יהודה המנהג הזה שלא לשאת כפיו עד שיטא והרעצ"ל צתשובה קי' פ"ה כתב שלא נמלא קאך לזה צחלמוד ומדצרי הרעצ"ל נראס שגס צזמכו היו קהלות שנהגו כן ואפשר שצא להס המנהג ממה שחמרו צחולין כ"ד ע"כ צצרייתא נחמלא זקבו רלוי כו' וליטא כפיו וצומס' קופרים

פ"ד ה"ד ונביא דבות אש קרים מותר לפרוק את בציז ואור והנושא את בציז עד שיהיה בן עשרים שנה ואם עלה זקנו אפילו בן י"ח, וידוע מאימרו עושנה בן י"ח לחופה, ובקידושין כ"ט ויז שהוא בן י"ח ולא נשא ובצ"ר ר"פ י"ז תני ר' יעקב בל השרוי בלא אשה כו' בלא כפרה וכפר צעדו כו' בלא צרבה להניח צרבה אל ביתך, וינכה צ"צ שלט בכונה מקומות והוצא גם צוהר פ' ויחי ופ' נשא, אולם צא"י כוהנים כדבר הוטהנה צונגלה פ"ד שוועעטה אך קטן ומשיאח כפיס ועי' קובה ו"צ ע"א ד"ה היודע ויבנות ל"ט ע"צ ד"ה ואלו.

(בא) א"ו אין נועלין לולב בשנת אהל נועלין הדס וצא"י אפילו בשנת ולקחתה אפילו בשנת ל"ל (ט"ז).

צא"י נועלין הדס ואין טוענין לולב ציום א' של חג שחל להיות בשנת צ צ אין טוענין הדס ולולב. א"ח (י"צ).

עושנה פ"ג דסוכה י"ט הראשון של חג שחל להיות בשנת כל העם מווליכין את לולביהן לביה"כ לנחרת ומשבינין וכו' ונועלין וכו' ועושנה רפ"ד י"ט הראשון וכו'. בשנת מווליכין את לולביהן להר הבית ונוקי לה צכוכה מ'ג ע"א כאן בזמן שביה"מק היה קיים כאן בזמן שאין ביהמ"ק קיים ווייית צרייתא ולקחתה וכו' ציום אפילו בשנת, ונוקשי למאי אינטרך קרא הא טלטול בעלמא הוא ואור ציום אינטרך לר' אליעזר למקשריו ולרבנן ציום ולא צלילה, אכן ומקנת הש"ס שס ו"ד ע"א על צ' המשניות אידי ואידי צוון שביהמ"ק היה קיים כאן צוקדש כאן צגבולין. והנה מחילוף זה נראה שנוכה אשאי א"י אך אל סתם פשט הוטהנה היו עיניו וכסוגי' הראשונה צכוכה וכמו שהיו כוהנין צצתי ככסיות צוון הנוקדש כן גם היו כוהנין אחרי כן, ומה שהביא האי אסוכתא דלקחתה ראה שסס הילפוחא דצרייתא עיקר, ואולי מפני שתיבת ציום נדרשת לענין אחר קא ונביא תיבת ולקחתה לריאה שעכ"פ גם בשנת לריך ליקח וגם צתחומא אומר איתא כן ולקחתה ציום ראשון אפי' בשנת. ועיי' תו' שס מ"ג ע"א ד"ה אינהו; ומה שכאור ש"ו נועלין הדס בשנת אולי אף שכאמר להס נעילת לולב בשנת היו לוקחין ההדס בלא לולב לזכר דרך נהגו צווקוס שאין לולב עיי' צרא"ש פ"ג דסוכה סי' י"ד. ואם יאמר הטוענין היך נעלו ההדס בשנת דלא חזי למידי נשיב דחזי להריח וצמקוונות ההס וודאי יש ויש הדסים שלא הוקלו למזזה או כיון שנהגו כך הוה כאלו התכו על כך. כל זה לפי גי' הז"ל צחילוף שהיא נוסחא הנכונה, ולגי' הא"ח גם צא"י לא היו נועלין לולב בשנת כנוסקת הגמ' צכוכה אולם לזכרון היו נועלין הדס וצ"צ אף ההדס לא נעלו אולי משום שהחמירו שלא להחליף בהדס של מזזה שאסור להריח צו לפי הש"ס שס ל"ז ע"ב ולא חזי למידי ואסיר לעלטוליה.

(בב) בני ארץ ישראל מחירין חלב דאייחרא צ"צ אוקרין אוחו. א"ח (כ').

צחולין מ"ט ע"א העיד ר' יצחק צר נחומי צסס ר' אושי' שחלב שע"ג הקיבה הכהנים נהגו צו היתר כר' ישמעאל שאומר משום אצותיו אולם ר' ישמעאל קצור דאסיר חלב שע"ג הקיבה וכדמשבינן להאי צרייתא דחולין וכ"א צת"כ את כל החלב אשר על הקרב ר' ישמעאל אומר להביא את החלב שעל הקיבה ר"ע אומר להביא

את החלב שעל הדקין ונתוספתא פ"ט ר' ישמעאל אומר חלב שעל הקיעה וחכמים לא הודו לו ומנהג צ"י כסתם חכמים וכונהג הכהנים ולפי הגמ' חולין כ' ע"א צאקשתא צ"ב וצ"י לא פליגי דאקור (ובזה לא מיירי כלל האי צרייתא דמחלוקת ר"י ור"ע שחלב דאקשתא בכלל חלב שע"ג הקרב ולא לריך רצוי וחלב זה דאקשתא היו ג"כ מקריצין ועי' ר"מ פ"א דמעשה הקרצנות הי"ח וצ"מ פ"ז דמ"א ה"ו) כי פליגי דאיייתרא. וכראה שגם צצבל היה המנהג לאקור דאיייתרא רפוי ער' אי' הצבלי אחר צעס ר' אחי מקמלין, אכן רש"י בחולין פי' שרק ר' אחי קוצר כן; ור' אויא זה הלך וראה את רבה בר בר חנה כשבא מא"י לצבל לוכל דאיייתרא פקחים כ"א ע"א ור' אוי' קבא גרסינן התם לפי' רש"י בחולין ד"ה כי פליגי ולפי הרי"ף והרשב"א. והנה בשאלתות פ' ויקרא גרס בחולין ר' אויא אומר רב אומר מקמלין. ול"ב.

(ג) א"מ מתירין שלקות של גוים וצ"י א"י אוקרין ל"ל (ל"ט).
צ"י א"י אין מתירין פול ששלקו גוי וה"ה חגבים מפני שמעריצין שלוקין של צפר ששלוקין של פירות צ"ב ומתירין אותן א"מ (ל"ז).
צבנלי ע"ז ל"ח ע"א איבא חרי לישנא צעס רב כל הנאכל כמות שהוא חי אין זו משום ציטולי עכו"ם ואידך לישנא כל שאינו נאכל על שלחן מלכים ללפת וכו' אין זו כו' ומליכו שהחירו ואלו לקולא כחרי הלשונות צהא דדנש סוף ל"ט ע"ב וצומשה, שליקא שם ל"ח ע"ב וצומחוס קפרו משם ר' יוחנן ציציות ע"ו ע"א וצע"ז כ"ט ע"א לענין תורומסין שלקוי להו ככרים דמותרין מן הדין אולם צירושלמי פ' אין מעמידין ה"ח איית' ער' מנא בר תנחום אזל ללור והתיר תורומסין ר' חייא בר אבא אשכחיה אתא גבי ר' יוחנן וכו' אשכחיה לר' מנא בר תנחום שהתיר תורומסין שלהן אחר ליה ולא פגעת ציה. ועוד שם תורומסין שלהן מה הם רבי אוקר גביה מתיר וכו' וכבר ראינו צפי' י' וצפי' ל' שבני א"י היו מחמירין צעכיינים האלו ע"ש צהם משום חיתון אולי שהיה ההתחזות עם אלה האנשים אשר פרקו עול החורה ועל שכומם והתיהדו קלת צדמיונם לנכשול קרובה יותר צא"י החמירו צזה. ואם כוס' הא"ח ישרה הלא אנו רואין צבנלי שהחירו כל החגבים הצאים מן האולר שם דף מ' ע"ב וכן אמרו ל"ט צ' לצפינן דנש ול"ח צ' לענין משחא אי משום איצרוצי אקרח קרח, וצירושלמי שם ה"ט גביה אייתלקלת כו' רב צא בר זבדא אין דבר של רבים נאקרה, משמע שרק מפני שהיה הפסד גדול התיר ולא חש להתעוררת ואלולי כן היה אוקר. וצתשו' הגאונים ד' ליק סי' מ"ה מן מר יהודאי באון אהני שליקי ויש צהן משום צשולי גוים ואמר לא.

(ד) א"מ אין תוקעין לפני ציאת שבת וצ"י א"י תוקעין ג' תקיעות ל"ל. (מ"ח).
צסוכה פ' החליל צמשנה שש תקיעות שלש להצטיל העם ומאלכיה וג' להצדיל בין קדש לחל וכן צצנת ל"ה ע"ב וקי"ד ע"ב וצחילוף שלפנים נזכרים אך ג' תקיעות, אכן גם צצחומא פ' מטות איחא כמה תקיעות תוקעין צע"ש כדי לצטל את העם מן המלככה כך שנו רבותנו שלש תקיעות תוקעין צע"ש כ"לד חזן הבכסת כוטל את החלולרות ועולה לבג צבוה של עיר ותוקע כל מי שהיה רחוק מן העיר היה כפטר ומאלכחו וחזר וצא ותוקע השנייה הקרובין ככספין לעיר שליטת תוקע והיו מעמדין

את החיון ונדליקין את הנר ולא היה הנר ציד האשה ונחה אותה בארץ, השנת ונתקדשת בחולות וכן ראשי חדשים ויועדות ע"כ יראה שזה שהשנת ונתקדשת בחולות לא קויירי בתקיעות אחרות כיון שהם ונפרשות בקובה ובשנת אלא ונוקב על האי שליועלה, ולא נקיע וקחני בני ג' תקיעות אחרות, גם נקט צברייתא הניעול צענין אחר, תקיעה א' להצטיל ונוולאכה בשדה צ' להצטיל עיר וחיות ג' להדייק ולר' יהודה לחלוץ חפלין ועיי' צחוקפתא דקובה, והנה הכל קנקטי לפני הזמן והענין שלפניהם ולכן נשחנו הסדרים, אכן למדנו שזמן כוחם החילופים היו חוקעין ג' תקיעות לצד. ועיין ר"מ פ"ה דשנת הי"ח וכחז שם כל ונדיבות ועיירות של ישראל, והר"י קארי כתב כשהיו ישראל ציסובן.

(נה) א"מ הבהנים כושאין כפיהם ג' פעמים ציוה"כ וצא"י ד' פעמים שחרית חוקק ונחה ונעילה ל"ל (ד').

ופורש למעלה צקי" כ"ב.

ואלה החילופים בין ביב לאנשי אי אשר ספחתו.

כה יזכרו במכת סופרים.

- (נא) א"מ אוורים קדיש ונרכו צעשרה אלא"י צצנבה, פ"י ה"ז.
- (נב) א"מ עוכין לאון אתה צהצטרה צישיצה וצא"י צעמידה פ"ג ה"י.
- (נג) א"מ ונתענין קודם הבורים אלא"י אחר הבורים מן נקנור פ"ז ה"ד מן התוס'.
- (נד) א"מ אוורים קדושה בכל יום אלא"י אין אוורים אלא בשנת ויו"ט, חו' סנהדרין דף ל"ז ע"ב ד"ה מכנף צסם שי' הגלוניס.

מס' כפתור ופרח להרב הפרחי.

- (ס) א"מ אין סומכין דיינין אלא"י סומכין, סנהדרין פ"ק.
- (סא) א"מ חותמין על הארץ ועל הפירות אלא"י על הארץ ועל פירותיה, צרכות כ"ד מצרכין.
- (סב) א"מ חורשין ואח"כ זורעין אלא"י זורעין ואח"כ חורשין, כלל גדול.
- (סג) א"מ אין רודפין אחרי ע"ז אלא"י רודפין, ספרי ואצדת את שמש.
- (סד) א"מ אין גובין קנסות אלא"י גובין צצ"ד סוף אלו נערות וצ"ק פ"ד ע"ב וש"ל דף כ"ט ע"ב קי' א' וצ'.
- (סה) א"מ מכשירין אחרוג הכושי אלא"י פוסלין, לולב הגזול.
- (סו) א"מ כותשין צמחשת קטנה ציו"ט ואלא"י אוסרין. צילה פ"ק.
- (סז) א"מ התחלת אכילה משיתיר חבורו צא"י משיעול ידיו, פ"ק דשבת.
- (סח) א"מ הלוקח עצד מן הגוי ולא רלה לימול מגלבל עמו עד י"ב חדש צא"י אין משהין אותו מפני הפסד עהרות. החולץ.
- (סט) א"מ אין מעצירין עלמות מתיס שנכוכין ומניחין אותן צגומות שצמעות צצניל להכניס מתיס אחרים אלא"י מעצירין. ח"ה לרמז"ן צסם ר' האי.

מס' ערך מילין לרש"ל ראפפורט.

- (ע) א"ו נושא אדם אשה ואח"כ ליווד חורה אל"י ליווד חורה ואח"כ נושא
אשה, קידושין כ"ט ז'.
- (עא) א"ו אומרים בחפלה י"ט זרכוח אל"י י"ח זרכוח, ר' ישעי' הזקן
זפי' לחענית.
- (עב) א"ו אין מזכירין טל זקין אל"י מזכירין, ירושלמי פ"ק דחעניות ופ"ה
זזרכוח.
- (עג) א"ו אין מקפידין אזוני אל"י מקפידין, פסחים ק'.

ת.ם.

לוח השעות.

שעות	שורה	צד	תיקון
זמכות	4	2	זמכות
זמכות	32	.	מקדימות
נוסח	5	4	נוסח
כחש	26	"	כחש
כומק"ט	16	5	כיתים
זש"ח	29	.	זש"ח
המוזכר	1	6	המוזכר
לשון	2	.	לשון
או	13	9	או
החמיר	30	10	החמיר
ט"ט	28	12	ט"ט
רזינו	4	13	רזינא
כחאו	15	16	כחצו
ההיא	30	.	ההוא
הרא"ר	8	17	הרא"ט
נוסח	1	19	נוסח
מלה	2	.	מילה
ג"ע	7	.	סב"ע
שמאמר	26	20	נראה שמאמר
דלחחר	3	24	דעלחחר
ר' שמחה	24	26	ר' ע"זח"ח
זלטונס	6	27	זלטון
הכהן שיהיה ישראל	29	28	החזן שיהיה ישראל
רזי הכהנים	34	.	רז הכהנים
ולא לחד	7	31	ולא לנד
אינו נופל	31	33	אינו נפל
וכס אינון	18	34	וכד אינון
נושאין כפיהם כלפי סעס	24	.	נושאין כפיהם כלפי סעס
אל פניהם	34	.	אל פניהם
כן לבחילה	35	35	כן לבחילה
והוב'	24	36	והובא
ז"ב נוגעין בצעילה	14	37	זא"י נוגעין בצעילה זאלצב זא"י
כמשא וסופ'	23	39	רישא וסיפא
מחיר	30	.	מחירין
איכפת לה	24	40	איכפת להם
דמקלר זלינה	31	.	נקלר זיוס
סכן הנקרא	11	41	סרן הנקרא
הלא איתא נשיב	2	42	הלא איתא צירוש'ד' דהעני' סדרו על יום נשיב
ז"ב אין עושין ט"ס	29	.	ז"ב עושין שמחה ח'
לס' שלמס	10	43	לס' שמע שלמס
לפני הזמן	6	46	לפני הזמן
מן נקבד	17	.	מפני נקבד